

სიტუაციის ანალიზი
საქართველოს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგია და მოქმედებათა
გეგმა

თემატური მიმართულება:

ბიოლოგიური რესურსების შეფასება და მდგრადი გამოყენება

მომზადებულია პროექტისთვის

ბიომრავალფეროვნების მდგრადი მართვა – GIZ

დოკუმენტზე მუშაობდნენ:

ირაკლი მაჭარაშვილი

ირაკლი შავგულიძე

კახა არცივაძე

ბეჟან ლორთქიფანიძე

გიორგი გორგაძე

სახეობათა კონსერვაციის ცენტრი – ნაკრესი
თბილისი, 2012

შინაარსი:

თავი1. ბიოლოგიური რესურსების გამოყენებასთან დაკავშირებული საკითხები საქართველოს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიასა და მოქმედებათა გეგმაში (2005)

თავი 2.ბიოლოგიური რესურსების გამოყენებასთან დაკავშირებული კანონმდებლობის ზოგადი მიმოხილვა (2004-2012)

თავი 3.ბიოლოგიური რესურსების გამოყენებასთან დაკავშირებული ინსტიტუციური მოწყობის მიმოხილვა (2004-2012)

თავი 4.ბიოლოგიური რესურსების გამოყენებასთან დაკავშირებული პრაქტიკა (2004-2012)

თავი 5.ბიოლოგიური რესურსების გამოყენებასთან დაკავშირებული პრობლემები. დასკვნები

თავი 1.ბიოლოგიური რესურსების შეფასებისა და მდგრადი გამოყენების საკითხები საქართველოს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიასა და მოქმედებათა გეგმაში (2005)

საქართველოს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიასა და მოქმედებათა გეგმაში, რომელიც დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის 2005 წლის 19 თებერვლის 27 დადგენილებით, (ბსმგ) სტრატეგიული მიმართულება (თავი) - „ბიოლოგიური რესურსების შეფასება და მდგრადი გამოყენება“ - არ არსებობს. ამ შინაარსს

გარკვეულწილად მოიცავენ სტრატეგიული მიმართულებები „ნადირობა და თევზჭერა“ და „მდგრადი სატყეო მეურნეობა“.

მოცემული თავის - „ბიოლოგიური რესურსების შეფასება და მდგრადი გამოყენება“ - მნიშვნელოვანია ერთი გარემოების აღნიშვნა:

საქართველოს მთავრობის 2005 წლის 19 თებერვლის N27 დადგენილების მე-2 პუნქტის თანახმად, „ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიითა და მოქმედებათა გეგმით“ გათვალისწინებულ ღონისძიებათა შესრულების განხორციელების კოორდინაცია დაევალა საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს. 2011 წლის გაზაფხულზე საქართველოს მთავრობაში განხორციელებული ცვლილებების შედეგად, ბუნებრივი რესურსების სარგებლობასთან დაკავშირებული საკითხები (ლიცენზიების და სხვა სანებართვო დოკუმენტაციის გაცემა, მონიტორინგი, დაცვა და ა.შ.) შევიდა ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს კომპეტენციაში. ამდენად, ეს საკითხი განსაკუთრებულ ყურადღებას მოითხოვს ახალი დოკუმენტის შინაარსის შედგენისა და დამტკიცების დროს.

ბსმგ-ში ნადირობასა და მეთევზეობასთან დაკავშირებით აღნიშნულია შემდეგი პრობლემები:

- ზოგიერთი საკითხი კანონმდებლობით არ რეგულირდება ან საჭიროებს შესწორებას;
- კანონი „ცხოველთა სამყაროს შესახებ“ არ მოქმედებს სრულფასოვნად, ვინაიდან არ არის ძალაში ყველა კანონქვემდებარე აქტი და არ არსებობს კანონის აღსრულების ფინანსური და ეკონომიკური მექანიზმები;
- არაეფექტურია ბრაკონიერობასთან ბრძოლის ახლანდელი სისტემა;
- მწირია კერძო სამონადირეო მეურნეობების შექმნის გამოცდილება;
- არ არის დიფერენცირებული სატროფეო და არასატროფეო ინდივიდების მოპოვებაზე ტარიფები, რის გამოც გამოიხშირება პოპულაციებისთვის მნიშვნელოვანი ინდივიდები;
- ბაზიერების მიერ მტაცებელი ფრინველების მოპოვება წარმოებს უკანონოდ;
- საქართველოში არ არსებობს ბაზა, სადაც სახელმწიფო მოხელეები და სამონადირეო მეურნეობებში მომსახურე პერსონალი გარკვეულ ცოდნას მიიღებენ ამ სფეროში;
- მონადირეთა უმრავლესობა არ იცნობს ნადირობის მარეგულირებელ პროცედურებსა და წესებს (რომელ ცხოველებზეა ნადირობა დაშვებული, როდის, რა რაოდენობით და რა სანებართვო დოკუმენტაციის საფუძველზე შეიძლება მათი მოპოვება და ა.შ.);
- არ არის შემუშავებული ტრადიციული ნადირობის კონცეფცია;

- ზოგიერთი ადგილობრივი სარეწაო თევზის მარაგი იმდენად შემცირდა, რომ მათი აღდგენა სპეციალურ ღონისძიებებს საჭიროებს;

- არ არსებობს ფინანსური მექანიზმები სარეწაო თევზის მარაგის აღწარმოებისა და დაცვითი ღონისძიებებისთვის.

ამ პრობლემების მოგვარებისათვის დოკუმენტში გამოყოფილია შემდეგი სტრატეგიული მიზანი: „ნადირობისა და მეთევზეობის დაგეგმარება ცხოველური რესურსების დაცვის, აღდგენისა და მდგრადი გამოყენების მიმართულებით“ და მისი შესაბამისი სტრატეგიული ამოცანები:

- გარეული ნადირ-ფრინველის სახეობრივი და გენეტიკური მრავალფეროვნების შენარჩუნება;

- თითოეული სახეობისათვის რიცხოვნობის ოპტიმალური დონის შენარჩუნება;

- ცხოველთა სამყაროს რესურსების დაცვისა და ბრაკონიერობასთან ბრძოლის ღონისძიებების შემუშავება;

ამ სტრატეგიული მიზნისა და ამოცანების შესრულებისათვის დოკუმენტის მოქმედების პირველი ხუთი წლის ქმედებებად განისაზღვრა:

- გადამფრენ ფრინველებზე ლიცენზიების გაცემის პროცედურის დახვეწა;

- მიგრირებად ფრინველებზე ნადირობის კვოტის დადგენისათვის მეთოდის შემუშავება; იმ ადგილების იდენტიფიცირება, სადაც მკაცრად აკრძალულია ან დაშვებულია ნადირობა; ამ ტერიტორიებზე აღრიცხვის მოწყობა;

- სპეციალური ტარიფების განსაზღვრა სატროფო ინდივიდებისთვის (რომელთა ფასიც მნიშვნელოვნად უნდა აღემატებოდეს იმავე სახეობის არა სატროფო ინდივიდების ფასს);

- განისაზღვროს მტაცებელ ფრინველთა სახეობები, რომელთა დაჭერა და ტყვეობაში ყოლა (ლიცენზირების საფუძველზე) ბაზიერებისთვის ნებადართული იქნება, განისაზღვროს ქვოტები ასეთ სახეობებზე;

- აღდგენილ იქნას ბრაკონიერობის მაკონტროლებელი სამსახური და შეიქმნას საზოგადოებრივი ინსპექცია;

- ტრეინინგების მოწყობა სახელმწიფო მოხელეებისთვის და სანადირო მეურნეობებში მომსახურე პერსონალისთვის;

- მეგზურების, ლიფლეტებისა და ბროშურების გამოცემა, საიდანაც მონადირეები მიიღებენ ინფორმაციას სანადირო და იშვიათ სახეობებზე, ნადირობის ვადებზე, კვოტებზე და სხვ.;

- ტრადიციული ნადირობის კონცეფციის შემუშავება და შესაბამისი ცვლილებების შეტანა კანონმდებლობაში;

- საინკუბაციო საამქროების აგება და არსებულის რეკონსტრუქცია და თევზის მოშენების თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვა ბუნებრივ წყალსატევებში თევზის ადგილობრივი სახეობების აღდგენის მიზნით;
- ველური ცხოველებით სარგებლობის შედეგად ბიუჯეტში შესული გადასახადების გამოყენების უზრუნველყოფა ამ რესურსების აღწარმოების და დაცვის ღონისძიებების დასაფინანსებლად.

საანგარიშო პერიოდში ჩამოთვლილი ქმედებებიდან განხორციელებულად შეიძლება ჩაითვალოს მხოლოდ პირველი - „გადამფრენ ფრინველებზე ლიცენზიების გაცემის პროცედურის დახვეწა“. 2005 წლიდან, „ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ“ კანონის შესაბამისად, გადამფრენ ფრინველებზე ნადირობისათვის ლიცენზია და ნებართვა აღარ გაიცემა. ნადირობის მსურველი ვალდებულია ბანკში შესაბამის ანგარიშზე გადაიხადოს გადამფრენ ფრინველებზე ნადირობის მოსაკრებელი. ნადირობისას მან უნდა იქონიოს გადახდის დამადასტურებელი ქვითარი, სანადირო ცეცხლსასროლი იარაღის და პირადობის დამადასტურებელი საბუთები. ამ ცვლილების შედეგად თავიდან იქნა აცილებული გადამფრენ ფრინველებზე ლიცენზიების გაცემის ბიუროკრატიული პროცედურა, რომელიც დიდ უკმაყოფილებას იწვევდა მონადირეებში.

რაც შეეხება ბსმგ (2005) მიმართულებას „მდგრადი სატყეო მეურნეობა“, აქ გამოყოფილია რამდენიმე პრობლემატური საკითხი, რომელიც ეხება ტყის რესურსების გამოყენებას:

- არ არსებობს სათანადო საკანონმდებლო, ინსტიტუციური და ფინანსური საფუძვლები ტყის რესურსების მდგრადი მართვის უზრუნველსაყოფად;
- ტყეების უკანონო და არამდგრადი ექსპლუატაცია იწვევს მათ შეუქცევად დეგრადაციას;
- არაადეკვატური ინსტიტუციური მოწყობა, გაურკვეველი ვალდებულებები და არასაკმარისი დაფინანსება აფერხებენ არა მარტო ეფექტური კონტროლის დაწესებას უკანონო ჭრებზე, არამედ ტყის რესურსების ეფექტურ მართვას;
- ტყის, როგორც ბუნებრივი რესურსის ფასი, არ შეესაბამება საერთაშორისო ბაზრის კონიუქტურას (რასაც თავის მხრივ ხელს უშლის დაბალი გადახდისუნარიანი მოთხოვნის ღონის მქონე ბაზრის არსებობა), რაც იწვევს ტყის რესურსების არამდგრად მოხმარებას და მნიშვნელოვანწილად განაპირობებს ქვეყნიდან იაფფასიანი ნედლეულის გადინებას;
- მნიშვნელოვნად შემცირდა ტყის რესურსების დაცვასა და რაციონალურ გამოყენებასთან დაკავშირებული დარგის (სატყეო მეურნეობის) საბიუჯეტო ასიგნებანი - რამაც თავის მხრივ, გამოწვია ამ დარგის განვითარების ტემპების შენელება;

- საქართველოს ტყის რესურსების მართვის პრაქტიკა არ შეესატყვისება მდგრადი განვითარების პრინციპებს და ის ძირითადად ორიენტირებულია ტყეების საექსპლუატაციო მიზნით მოხმარებაზე, რაც თავის მხრივ იწვევს ტყის ბიომრავალფეროვნების დეგრადაციას;
- მაღალი ეკოლოგიური ფასეულობის გადაბერებული ტყის კორომები განიხილება როგორც მერქნული რესურსის მიღების ყველაზე უფრო ხელმისაწვდომი წყარო - მაშინ როდესაც, ეს კორომები უმნიშვნელოვანესია ტყის ტიპური ლანდშაფტებისა და ტყის ეკოსისტემების ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების თვალსაზრისით;
- მდგრადი განვითარების პრინციპებს არ შეესატყვისება ტყის რესურსების დღეს არსებული ინვენტარიზაციის, კადასტრის, დაგეგმვისა და განსაკუთრებით ტყის ჭრის მეთოდები და წესები; პრაქტიკულად არ არსებობს ტყის ბიომრავალფეროვნებისა და მდგრადი სატყეო მეურნეობის ინდიკატორები;
- მოქმედი კანონმდებლობა სატყეო მეურნეობის სფეროში არ მოითხოვს კომპლექსური სახის სატყეო სამენეჯმენტო გეგმების შემუშავებას და დანერგვას – კანონმდებლობა სავალდებულოდ მიიჩნევს მხოლოდ ტყეთმწიფობის (ტყეების ინვენტარიზაციის) პროექტების არსებობას.

ამ პრობლემების მოგვარებისათვის დოკუმენტში გამოყოფილია შემდეგი სტრატეგიული მიზანი:

„ტყის ბიომრავალფეროვნების დაცვა და შენარჩუნება ტყის რესურსების მდგრადი მართვის (მდგრადი სატყეო მეურნეობის) მეთოდების დანერგვის გზით“ და მისი შესაბამისი სტრატეგიული ამოცანები:

- სატყეო პოლიტიკისა და ეკოსისტემურ მიდგომაზე დაფუძნებული ტყის რესურსების მართვისა და მდგრადი სატყეო მეურნეობის განვითარების სტრატეგიის შემუშავება.
- ტყის რესურსების ინვენტარიზაციის, კადასტრის, დაგეგმვისა და ტყითსარგებლობის (მათ შორის ტყის ჭრის), მდგრადი განვითარების პრინციპების შესატყვისი და ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნებაზე ორიენტირებული, მეთოდებისა და წესების შემუშავება;
- ტყის ბიომრავალფეროვნებისა და მდგრადი სატყეო მეურნეობის ინდიკატორების შემუშავება საქართველოს პირობებისათვის;
- სატყეო სერტიფიცირების სისტემის სქემის შემუშავება;
- სატყეო სამენეჯმენტო გეგმების შემუშავებისა და დანერგვისათვის აუცილებელი მეთოდოლოგიური და ნორმატიულ-ტექნიკური დოკუმენტაციის შექმნა;
- ტყითსარგებლობის გადასახადების დარეგულირება, ისე რომ უზრუნველყოფილი იყოს შემოსავლების გენერაცია, რათა ხელი შეეწყოს ტყის დაცვისა და მართვის განვითარებას, აგრეთვე, ინვესტიციების მოზიდვას სატყეო სექტორში;

- ხე-ტყის დამზადებაზე მორატორიუმის უზრუნველყოფა გადაბერებული ტყის კორომებსა და მაღალი კონსერვაციული ღირებულების მქონე ტყეებში და ამ კორომების დაცვის პრიორიტეტულობის პრინციპის გამოყენება;
- ტყის რესურსების მართვაში მიწათსარგებლობის დაგეგმვისა და ზონირების მეთოდების გამოყენება;
- ტყის მასივების აღდგენისა და გაშენების პროგრამების შემუშავება და განხორციელება, რათა გაიზარდოს ტყით დაფარული ფართობები და აღდგეს ტყის ტიპები, რომლებმაც მნიშვნელოვანი დეგრადაცია განიცადეს ან სრულიად განადგურდნენ;
- სატყეო პლანტაციების შექმნა აბორიგენული მერქნული სახეობების გამოყენებითა და კულტივირებით; ინტროდუცირებული სახეობების გაშენების აკრძალვა;

სატყეო სექტორთან დაკავშირებული სტრატეგიული მიზნისა და ამოცანების შესრულებისათვის ბსმგ დოკუმენტში არ შემუშავებულა მოქმედებათა გეგმა, ვინაიდან იმ პერიოდში მიმდინარეობდა მსოფლიო ბანკის „სატყეო სექტორის განვითარების პროექტის“ ფარგლებში საქართველოს სატყეო პოლიტიკის, სტრატეგიის და მოქმედებათა გეგმის დოკუმენტზე მუშაობა. პროექტი შეწყვიტა მსოფლიო ბანკმა, იმის გამო, რომ საქართველოს მხარე არ ასრულებდა ხელშეკრულებით დაკისრებულ ვალდებულებებს¹. საქართველოს სატყეო სტრატეგია და მოქმედებათა გეგმა ამ ეტაპზე არ არის შემუშავებული.

ზემოთ ჩამოთვლილი საკითხების ნაწილი (რომელიც შედის ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და მოქმედებათა გეგმის თავებში „ნადირობა და თევზჭერა“ და „მდგრადი სატყეო მეურნეობა“) ქვეყანაში განვითარებული პოლიტიკური პროცესებისა და ინსტიტუციური/საკანონმდებლო ცვლილებების გამო აღარ არის აქტუალური, ნაწილი კი პრობლემატიკის სიმძაფრიდან გამომდინარე, პირვანდელ აქტუალობას ინარჩუნებს.

თავი 2. ბიოლოგიური რესურსების გამოყენებასთან დაკავშირებული კანონმდებლობის ზოგადი მიმოხილვა (2004-2012)

საქართველოში ბიომრავალფეროვნების გამოყენებასთან დაკავშირებულ საკითხებს მოიცავენ შემდეგი კანონები:

- გარემოს დაცვის შესახებ (1996)
- დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ (1996)
- ცხოველთა სამყაროს შესახებ (1996)

¹მაჭარაშვილი ი., 2008. საქართველოს სატყეო სექტორის მონიტორინგი

- საქართველოს ტყის კოდექსი (1999)
- საქართველოს ”წითელი ნუსხისა” და ”წითელი წიგნის” შესახებ (2003)
- ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის მოსაკრებლების შესახებ (2004)
- ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ (2005)
- ტყის ფონდის მართვის შესახებ (2010)

ბიომრავალფეროვნების გამოყენებასთან დაკავშირებულ საკითხებს ასევე შეეხება სხვა ნორმატიული აქტებიც, ძირითადად ზემოთ აღნიშნული კანონების კანონქვემდებარე აქტები.

საქართველოს კანონი „გარემოს დაცვის შესახებ“ (1996 წ.) მოიცავს შემდეგ საკითხებს: გარემოს დაცვა მავნე ზემოქმედებისაგან; გარემოს ხარისხის გაუმჯობესება; მდგრადი განვითარება და ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენება; ბიოლოგიური მრავალფეროვნებისა და ეკოლოგიური წონასწორობის შენარჩუნება; უნიკალური ლანდშაფტებისა და ეკოსისტემების დაცვა; გლობალური გარემოსდაცვითი პრობლემების გადასაჭრელად გარკვეული ძალისხმევის წარმართვა; გარემოს დაცვის სფეროში მოქალაქეთა უფლებებისა და მოვალეობების განსაზღვრა; გარემოსდაცვითი განათლება.

საქართველოს კანონი „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ (1996 წ.) განსაზღვრავს დაცული ტერიტორიების დაარსების, განვითარებისა და ფუნქციონირების ასპექტებს; აყალიბებს მართვაზე პასუხისმგებელი ორგანოების სისტემას სხვადასხვა დონეზე და განსაზღვრავს სხვადასხვა კატეგორიის დაცული ტერიტორიის ფარგლებში აკრძალულ და დასაშვებ (რეგულირებას დაქვემდებარებულ) საქმიანობებს, ასევე ბუნებრივი რესურსების გამოყენებასთან დაკავშირებულ ზოგად წესებს.

საქართველოს კანონი „ცხოველთა სამყაროს შესახებ“ (1996 წ.) არეგულირებს სამართლებრივ ურთიერთობებს ცხოველთა სამყაროს ობიექტების დაცვისა და სარგებლობის მიმართულებით. კანონი, უშუალოდ ველური ფაუნის სახეობების დაცვის გარდა, ითვალისწინებს მათი ჰაბიტატების, სამიგრაციო გზების, გამრავლების ადგილების დაცვას, უზრუნველყოფს ველური ფაუნის მდგრად გამოყენებას და ქმნის სამართლებრივ საფუძველს მისი in-situ და ex-situ კონსერვაციისთვის. 2005 წლის აგვისტომდე ამ კანონით რეგულირდებოდა ცხოველთა სამყაროს ობიექტებით სარგებლობის/ლიცენზირების საკითხებიც (თევზჭერის ჩათვლით).

საქართველოს ტყის კოდექსი (1999 წ.) არეგულირებს საქართველოს ტყის ფონდისა და მისი რესურსების მოვლასთან, დაცვასთან, აღდგენასა და გამოყენებასთან დაკავშირებულ სამართლებრივ ურთიერთობებს. ”საქართველოს ტყის კოდექსის” მიხედვით, განსაზღვრულია სახელმწიფო ტყის ფონდის ცნება, რაშიც იგულისხმება კანონმდებლობის საფუძველზე მისთვის მიკუთვნებული მიწებისა და მისი რესურსების (ტყეები) ერთობლიობა. კოდექსი ასევე არეგულირებს ტყის ფონდზე საკუთრების უფლებას. კოდექსის მიღების მომენტში ტყის ფონდი მთლიანად გამოცხადებულია

სახელმწიფო საკუთრებად, ხოლო განსახელმწიფოებრიობის პროცესი უნდა დარეგულირდეს შესაბამისი კანონმდებლობით, რომლის შექმნის აუცილებლობასაც ითვალისწინებს კოდექსის მე-9.2 მუხლი. ამ კანონით სატყეო მეურნეობებს ჩამოშორდათ სამეურნეო ფუნქცია, ხე-ტყის დამზადების უფლება მთლიანად დელეგირებულ იქნა კერძო სექტორზე. დაშვებული იქნა თვითმმართველობისათვის ტყეების გადაცემაც. თუმცა არც პრივატიზაციის და არც დეცენტრალიზაციის მიმართულებით პრაქტიკული ღონისძიებები დღემდე არ განხორცილებულა. ტყის კოდექსით დაწესდა მოკლევადიანი (1 წლამდე) და გრძელვადიანი (20 წლამდე) ტყით სარგებლობა და ტყითსარგებლობის შემდეგი სახეები: მერქნის მოპოვება, პლანტაციური მეურნეობა, სამონადირეო მეურნეობა, არამერქნული რესურსებით სარგებლობა, სპეციალური სარგებლობა (მაგ. წიაღით სარგებლობისას) და სხვ.; დადგინდა, რომ უპირატესობა ენიჭება ხანგრძლივვადიან სარგებლობას ხანმოკლესთან შედარებით, ასევე ტყითსარგებლობის იმ ფორმას, რომელიც ნაკლებად არის დაკავშირებული ტყის ჭრასთან.

2003 წლის ივნისში საქართველოს პარლამენტმა მიიღო კანონი “საქართველოს „წითელი ნუსხისა” და “წითელი წიგნის” შესახებ”. კანონით სამართლებრივად განისაზღვრა გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი გარეული ცხოველებისა და ველური მცენარეების სახეობების საქართველოს “წითელი ნუსხისა” ასევე, “წითელი წიგნის” (რომელსაც ენიჭება სარეკომენდაციო და მეთოდური ხასიათის მნიშვნელობა) იურიდიული დეფინიციები. კანონით ასევე განისაზღვრა, “წითელი ნუსხის” სტრუქტურა, ნუსხაში შესატანი სახეობების განსაზღვრის, ნუსხის პროექტის შემუშავების, მიღებისა და განახლების (გადასინჯვის) პროცედურები. აღნიშნული კანონი ასევე არეგულირებს გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების “წითელ წიგნთან”, საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების დაცვასთან, მოპოვებასთან, მათი აღდგენისა და შენარჩუნების ღონისძიებათა დაგეგმვასა და დაფინანსებასთან დაკავშირებულ საკითხებს.

საქართველოს კანონი „ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისათვის მოსაკრებლების შესახებ“(946-რს) მიღებულია 2004 წლის 29 დეკემბერს, მოქმედებს 2005 წლის 1 იანვრიდან (2004). ამ კანონის მიზანია ფასიანი ბუნებათსარგებლობის პრინციპის დამკვიდრებით, გარემოს პოტენციური შესაძლებლობებისა და მდგრადი განვითარების პრინციპებზე დაფუძნებული, სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული ბუნებრივი რესურსებით რაციონალური სარგებლობის უზრუნველყოფა. კანონის თანახმად, ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობა განმარტებულია, როგორც გარემოდან სასარგებლო წიაღისეულის, ტყის ფონდის მერქნული რესურსების, მცენარეული არამერქნული რესურსების (მათ შორის, სოჭის გირჩების), ზედაპირული წყლის რესურსებისა და ცხოველთა სამყაროს რესურსების ამოღება. ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისათვის მოსაკრებლის გადამხდელია: პირი, რომლის საქმიანობა ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისათვის საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად ექვემდებარება ლიცენზირებას; პირი, რომელიც ახორციელებს სახელმწიფო ტყის ფონდიდან მერქნული რესურსებით სარგებლობას; სპეციალური ჭრების შედეგად ამოღებული მერქნული რესურსებით მოსარგებლე; პირი, რომელიც ახორციელებს ცხოველთა სამყაროს ობიექტების მოპოვებას (ბუნებრივი გარემოდან ამოღებას).

კანონში განსაზღვრულია ბუნებრივი რესურსების მოსაკრებლის ოდენობა (ძუძუმწოვრებისა და ფრინველებისათვის სახეობის ერთ ინდივიდზე, თევზებისა და წყლის ცხოველებისათვის ერთ ტონაზე; თეთრყვავილას ბოლქვებზე და ყონივარდას გორგლებზე, ასევე სოჭის გირჩაზე – ერთ კილოგრამზე; მერქანზე – კუბურ მეტრებში, სახეობებისა და ოთხი ხარისხობრივი კატეგორიის მიხედვით, წიაღირესულზე – წონის ან მოცულობის მიხედვით, რესურსის სპეციფიკიდან გამომდინარე).

კანონით დაწესებულია გარკვეული შეღავათები ბუნებრივი რესურსების გადახდასთან დაკავშირებით.

კანონში განხილულია მოსაკრებლების გადახდის წესები. ბუნებრივი რესურსების მოსაკრებლები შედის ინ რაიონის ადგილობრივ ბიუჯეტში, სადაც მოხდა ბუნებრივი რესურსის მოპოვება.

ბუნებრივი რესურსებით, მათ შორის, საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი გარეულ ცხოველთა და ველურ მცენარეთა სახეობებით სარგებლობის მოსაკრებელი შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს რესურსების უკანონო მოპოვების შედეგად მიყენებული ზიანის (ზარალის) დაანგარიშებისათვის. მოსაკრებლის ოდენობა ასევე გამოიყენება ბუნებრივი რესურსით სარგებლობის ლიცენზიების საწყისი ფასის დასადგენად.

საქართველოს კანონი “ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ” ძალაში შევიდა 2005 წლის 4 აგვისტოდან. კანონით დადგინდა სალიცენზიო და სანებართვო საქმიანობების სრული ჩამონათვალი და ამ საქმიანობებისათვის გასაცემი ლიცენზიებისა და ნებართვების სახეები. ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისათვის გაიცემა შემდეგი ლიცენზიები:

- სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების ლიცენზია.
- ნავთობისა და გაზის რესურსებით სარგებლობის გენერალური ლიცენზია, რომელშიც შედის: ა) ნავთობისა და გაზის ძებნა-ძიების სპეციალური ლიცენზია; ბ) ნავთობისა და გაზის მოპოვების სპეციალური ლიცენზია. ეს ორი სპეციალური ლიცენზია შეიძლება გაიცეს დამოუკიდებლად.
- ტყით სარგებლობის გენერალური ლიცენზია, რომელიც შეიძლება მოიცავდეს: ა) ხე-ტყის დამზადების სპეციალური ლიცენზიას; ბ) სამონადირეო მეურნეობის სპეციალური ლიცენზიას. ეს ორი სპეციალური ლიცენზია შეიძლება გაიცეს დამოუკიდებლად.
- თევზჭერის ლიცენზია (იგულისხმება სამრეწველო თევზჭერა).
- ექსპორტის მიზნით სოჭის გირჩითა და „გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ“ კონვენციის (CITES) დანართებში შეტანილი თეთრყვავილას ბოლქვებით ან/და ყონივარდას გორგლებით სარგებლობის ლიცენზია.

ეს ლიცენზიები გაიცემა აუქციონის წესით. გარდა ჩამოთვლილისა, დღეისათვის ბუნებრივ რესურსებთან დაკავშირებული სხვა ლიცენზია არ გაიცემა.

ამავე კანონის მიხედვით გაიცემა "გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა" და „გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ“ კონვენციის (CITES) დანართებში შეტანილი სახეობების, მათი ნაწილებისა და დერივატების ექსპორტის, იმპორტის, რექსპორტისა და ზღვიდან ინტროდუქციის ნებართვა".

ამ კანონის მოთხოვნებიდან გამომდინარე, მასთან შესაბამისობაში უნდა მოსულიყვნენ საქართველოს სხვა ნორმატიული აქტები. გარდამავალ პერიოდში საკითხები რეგულირდება უნდა მომხდარიყო მთავრობის დადგენილებებით. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ გარდამავალი პერიოდი 4 თვით განისაზღვრა, მაგრამ კანონის მიღებიდან 7 წლის შემდეგაც ვერ მოხერხდა კანონების კარმონზაცია.

2010 წლის 6 ივლისს მიღებული იქნა კანონი საქართველოს კანონი საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – სატყეო სააგენტოს შესახებ (N 3345 - რს). კანონის მიზანს წარმოადგენდა საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სისტემაში შემავალი საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – სატყეო სააგენტოს (ნაცვლად ამავე სამინისტროს შემადგენლობაში არსებული სატყეო დეპარტამენტისა) შექმნა და მისი ფუნქციონირების ძირითადი პრინციპების, ორგანიზაციულ-სამართლებრივი მოწყობის, უფლებამოსილებების, საქმიანობის ძირითადი მიმართულებების განსაზღვრა. სააგენტოს მიზნებად განისაზღვრა ტყის მოვლა და აღდგენა და ტყის ფონდის ტერიტორიაზე ბიოლოგიური მრავალფეროვნების კომპონენტების მდგრადი გამოყენება. სააგენტოს ამოცანებად განისაზღვრა: ტყის ფონდის საზღვრების დადგენა-დაზუსტებისათვის ხელის შეწყობა; ტყის ფონდის მართვა; ტყის სარგებლობის რეგულირება; ტყის მოვლისა და აღდგენის ღონისძიებების განხორციელება; ტყის ფონდის ტერიტორიის კონტროლი. 2011 წლის 11 მარტს აღნიშნულ კანონში შევიდა ცვლილებები და კანონს ეწოდა „ტყის ფონდის მართვის შესახებ“(N4419).

სატყეო სექტორთან დაკავშირებით საანგარიშო პერიოდის განმავლობაში მიღებულია/მოქმედებდა შემდეგი კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტები:

პრეზიდენტის ბრძანებულებები:

- N 6, 2000 წლის 10 იანვარი „საქართველოს ტყეებში მთავარი სარგებლობის ჭრის წესის შესახებ დებულების დამტკიცებისა და ტყეების დაცვის, აღდგენა-განახლების მთელ რიგ ღონისძიებათა შესახებ“;
- N 403, 2000 წლის 12 სექტემბერი „საქართველოს სახელმწიფო სამეურნეო ტყის ფონდის საზღვრების დადგენის შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“;
- N 404, 2000 წლის 12 სექტემბერი „ყოფილი საკოლმეურნეო ტყეებისა და საბჭოთა მეურნეობების გამგებლობაში არსებული ტყის ფონდის მიწების სატყეო

მეურნეობის სახელმწიფო ორგანოებისათვის გადაცემის წესის და ვადების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე;

- N 342, 2002 წლის 19 ივლისი „სახელმწიფო ტყის ფონდის აღრიცხვის სისტემის შესახებ“ დებულების დამტკიცების თაობაზე“;
- N 506, 2002 წლის 10 დეკემბერი „სახელმწიფო ტყის ფონდის მიხენილი უბნის გამოყოფისა და ამ უბნის ტერიტორიაზე ტყითსარგებლობის, მისი შეზღუდვის, შეჩერებისა და აკრძალვის წესის შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“;
- N 508, 2002 წლის 10 დეკემბერი „სახელმწიფო ტყისა და სახელმწიფო ტყის ფონდის მიწების საზღვრების დადგენისა და შეცვლის შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“;
- N 687, 2005 წლის 8 აგვისტო ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულისათვის გადასაცემი ძირითადი (განუსხვისებელი) ქონების სახეობათა ნუსხის დამტკიცების შესახებ

მთავრობის დადგენილებები:

- N132, 2005 წლის 11 აგვისტო „ტყით სარგებლობის ლიცენზიების გაცემის წესისა და პირობების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“;
- N96, 2007 წლის 10 მაისი “სახელმწიფო ტყის ფონდის მიწებიდან ფართობების ამორიცხვისა და ჩარიცხვის შესახებ” დებულების დამტკიცების თაობაზე“;
- N 105, 2007 წლის 23 მაისი „ადგილობრივი მნიშვნელობის ტყის განსაზღვრის წესის შესახებ“;
- N 242, 2010 წლის 20 აგვისტო “ტყითსარგებლობის წესის დამტკიცების შესახებ”

მინისტრის ბრძანებები:

- “ხე-ტყის კანონიერებისა და წარმოშობის დამადასტურებელი დოკუმენტების გაცემის წესის დამტკიცების შესახებ” საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის 2005 წლის 22 სექტემბრის 380 ბრძანება.
- „საშეშე მერქნის კანონიერების დამადასტურებელი დოკუმენტის ფორმისა და გაცემის წესის შესახებ“ საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის 2005 წლის 20 დეკემბრის 566 ბრძანება;
- „ტყით სარგებლობის გეგმის შემუშავებისა და დამტკიცების წესის შესახებ“ დებულების დამტკიცების თაობაზე გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის ბრძანება 672 2008 წლის 26 სექტემბერი;

- „გარემოსათვის მიყენებული ზიანის გაანგარიშების მეთოდის დამტკიცების შესახებ“ გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის ბრძანება 538 2006 წლის 5 ივლისი
- „საქართველოს ტერიტორიაზე ხე-ტყის მოძრაობის წესებისა და მრგვალი ხე-ტყის (მორის) პირველადი გადამუშავების ობიექტის (სახერხი საამქროს) ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების შესახებ“ ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის ბრძანება №96 2011 წლის 24 ივნისი

სატყეო მეურნეობის დეპარტამენტის თავმჯდომარის ბრძანებები:

- "მოვლითი ჭრის წესის შესახებ" დებულების დამტკიცების თაობაზე; 10/161 1999 წლის 7 დეკემბერი
- "ხე-ტყის კანონიერად დამზადების დამადასტურებელი დოკუმენტისა და მისი გაცემის წესის შესახებ" დამტკიცების თაობაზე" - 2000 წლის 1 ივნისის 10/37 ბრძანება.
- "სპეციალური ჭრისა და მისი განხორციელების წესის შესახებ" დებულების დამტკიცების თაობაზე - 10/61 2000 წლის 13 სექტემბერი
- "ტყის ხანძრებისაგან დაცვის ღონისძიებათა დაგეგმვისა და განხორციელების შესახებ" დებულების დამტკიცების თაობაზე - 10/03 2001 წლის 10 იანვარი
- "ტყით სარგებლობის უფლების შეზღუდვის, შეჩერების, შეწყვეტისა და აღდგენის წესის შესახებ" დებულების დამტკიცების თაობაზე - 10/39 2001 წლის 15 მარტი
- "სატყეო პლანტაციური მეურნეობის წარმოების წესის შესახებ" დებულების დამტკიცების თაობაზე - 10/122 2002 წლის 24 ივნისი
- "სახელმწიფო ტყის ფონდის აღდგენისა და გაშენების შესახებ" დებულების დამტკიცების თაობაზე - 10/161 2002 წლის 4 დეკემბერი
- „ტყის მერქნიანი მცენარეების პროდუქტებისა და ხის მეორეხარისხოვანი მასალების დამზადების წესის შესახებ“ დებულების დამტკიცების თაობაზე - 10/162 2002 წლის 4 დეკემბერი
- "ტყეკაფის გამოყოფის წესის შესახებ" დებულების დამტკიცების თაობაზე - 10/93 2002 წლის 28 მარტი
- „სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე სამეცნიერო-კვლევითი და სასწავლო ღონისძიებების განხორციელების ზოგადი წესის შესახებ“ დებულების დამტკიცების თაობაზე - 10/76 2003 წლის 22 მაისი

უნდა აღინიშნოს, რომ ზემოთ ჩამოთვლილ სამართლებრივ დოკუმენტებში შეტანილია არაერთი ცვლილება (მაგ. 2005 წლის 11 აგვისტოს 132 დადგენილებაში „ტყით სარგებლობის ლიცენზიების გაცემის წესისა და პირობების შესახებ დებულების

დამტკიცების თაობაზე” შესულია დაახლოებით სამოცი ცვლილება. ბევრი აქტი მთლიანად ან ნაწილობრივ გაუქმებულია.

დღეისათვის ტყითსარგებლობასთან დაკავშირებულ საკითხებში აქტუალურია (პრაქტიკაში იყენებენ) შემდეგი ნორმატიული აქტები:

- ტყის კოდექსი 1999
- საქართველოს კანონი „საქართველოს“წითელი ნუსხისა” და ”წითელი წიგნის” შესახებ“, 2003
- საქართველოს კანონი „ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის მოსაკრებლების შესახებ“, 2004
- საქართველოს კანონი „ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ“, 2005
- საქართველოს კანონი „ტყის ფონდის მართვის შესახებ“, 2010
- მთავრობის დადგენილება „ტყით სარგებლობის ლიცენზიების გაცემის წესისა და პირობების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე” - 132 2005 წლის 11 აგვისტო
- მთავრობის დადგენილება “ტყითსარგებლობის წესის დამტკიცების შესახებ” - 242 2010 წლის 20 აგვისტო
- ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის ბრძანება „საქართველოს ტერიტორიაზე ხე-ტყის მოძრაობის წესებისა და მრგვალი ხე-ტყის (მორის) პირველადი გადაამუშავების ობიექტის (სახეობის საამქროს) ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების შესახებ“ №96 2011 წლის 24 ივნისი

ნადირობის საკითხებთან დაკავშირებით ძირითადად მოქმედებს „ცხოველთა სამყაროს შესახებ“ კანონის კანონქვემდებარე აქტები, თუმცა დღეისათვის ბევრი მათგანი ან გაუქმებულია, ან პრაქტიკაში არ გამოიყენება, ვინაიდან ამ კანონის მიღების პერიოდის შემდეგ მნიშვნელოვნად არის შეცვლილი სექტორის ინსტიტუციური მოწყობა და საკანონმდებლო ჩარჩო. დღეისათვის აქტუალურია (პრაქტიკაში გამოიყენება) კანონის „ცხოველთა სამყაროს შესახებ“ კანონქვემდებარე შემდეგი ნორმატიული აქტები (მინისტრის ბრძანებები):

- "ცხოველთა სამყაროს ობიექტების, მათი სახეობების მიხედვით მოპოვების წესების, ვადებისა და მოპოვებისათვის დაშვებული იარაღისა და მოწყობილობების ჩამონათვალის შესახებ" დებულების დამტკიცების თაობაზე;
- "ნადირობის ობიექტებს მიკუთვნებული ცხოველთა სამყაროს ობიექტების ჩამონათვალის განსაზღვრის წესის შესახებ" დებულების დამტკიცების თაობაზე.
- "ნადირობისა და თევზჭერის დაწყებისა და დამთავრების თარიღების შესახებ" დამტკიცების თაობაზე.

- "ნადირობის ობიექტებს მიკუთვნებული ცხოველთა სამყაროს ობიექტების ჩამონათვალის შესახებ" დამტკიცების თაობაზე;

ამ უკანასკნელი ბრძანებით, როგორც სათაურიდან ჩანს, დამტკიცებულია იმ სახეობების ჩამონათვალი, რომლებზეც დაშვებულია ნადირობა (დამტკიცებულია საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის 2009 წლის 25 მაისის N 18 ბრძანებით; სსმ III, 03.06.2009 წ., 68 მუხ. 750; რეგისტრირებულია საქართველოს იუსტიციის სამინისტროში სარეგისტრაციო კოდი 410.030.000.22.023.013.136). ნადირობისათვის დაშვებული სახეობების ნუსხა ასევე დამტკიცებულია საქართველოს ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის 2011 წლის 1 სექტემბრის N 175 ბრძანებით „ნადირობას დაქვემდებარებული ცხოველთა სამყაროს ობიექტების (გარდა გადამფრენი ფრინველისა) სახეობების დამტკიცების შესახებ“, რომელიც გამოცემულია "ტყის ფონდის მართვის შესახებ" საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის "დ" ქვეპუნქტის საფუძველზე. უფრო მეტიც: 2011 წლის 8 ნოემბერს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო კანონი „საქართველოს ზოგიერთ საკანონმდებლო აქტში ცვლილების შეტანის შესახებ“, რომლითაც ერთ-ერთი ცვლილების თანახმად, ტყის კოდექსის 116-ე მუხლს დაემატა შემდეგი შინაარსის „ზ“ ქვეპუნქტი: “2012 წლის 1 აგვისტომდე გამოცემულ იქნეს საქართველოს ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის ბრძანება „ნადირობის ობიექტებს მიკუთვნებული ცხოველთა სამყაროს ობიექტების ჩამონათვალის შესახებ“.ამდენად, სახეზეა ვითარება, როდესაც სამი სხვადასხვა აქტით ხდება ერთი და იმავე სამართლებრივი ურთიერთობის მოწესრიგება (სანადირო სახეობების დადგენა).

“გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ” კონვენციის (CITES) დანართებში შეტანილი სახეობების, მათი ნაწილებისა და დერივატების ექსპორტის, იმპორტის, რეექსპორტისა და ზღვიდან ინტროდუქციის ნებართვის გაცემის წესი და პირობები დადგენილია საქართველოს მთავრობის 2007 წლის 6 თებერვლის N18 დადგენილებით “გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ” კონვენციის (CITES) დანართებში შეტანილი სახეობების, მათი ნაწილებისა და დერივატების ექსპორტის, იმპორტის, რეექსპორტისა და ზღვიდან ინტროდუქციის ნებართვის გაცემის წესისა და პირობების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“.

ექსპორტის მიზნით სოჭის გირჩისა და “გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ კონვენციის” (CITES) დანართებში შეტანილი ველურად მზარდი თეთრყვავილას ბოლქვებით ან/და ყონივარდას გორგლებით სარგებლობის ლიცენზიის გაცემის წესი და პირობები განსაზღვრულია საქართველოს მთავრობის 2007 წლის 6 თებერვლის N21 დადგენილებით „ექსპორტის მიზნით სოჭის გირჩისა და “გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ” კონვენციის (CITES) დანართებში შეტანილი თეთრყვავილას ბოლქვებით ან/და ყონივარდას გორგლებით სარგებლობის ლიცენზიების გაცემის წესისა და პირობების თაობაზე დებულების დამტკიცების შესახებ.“

ამრიგად, კანონმდებლობის მიხედვით, დღეისათვის დადგენილია ბუნებრივი რესურსების სარგებლობასთან დაკავშირებული შემდეგი ლიცენზიები და ნებართვები:

- ტყით სარგებლობის გენერალური ლიცენზია, რომელიც შეიძლება მოიცავდეს შემდეგ ლიცენზიებს:

ა) ხე-ტყის დამზადების სპეციალური ლიცენზია;

ბ) სამონადირეო მეურნეობის სპეციალური ლიცენზია.

- თევზჭერის ლიცენზია²

- ექსპორტის მიზნით სოჭის გირჩითა და „გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ“ კონვენციის (CITES) დანართებში შეტანილი თეთრყვავილას ბოლქვებითან/და ყოჩივარდას გორგლებით სარგებლობის ლიცენზია.

- "გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა"

- „გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ“ კონვენციის(CITES) დანართებში შეტანილი სახეობების, მათი ნაწილებისა და დერივატების ექსპორტის, იმპორტის, რეექსპორტისა და ზღვიდან ინტროდუქციის ნებართვა".

კანონმდებლობით დადგენილია ტყითსარგებლობის შემდეგი სახეები:

ა) ხე-ტყის დამზადება;

ბ) ნადირობა;

გ) მიწის მიზნით სარგებლობა;

დ) სპეციალური მიზნით სარგებლობა;

ე) ტყის მერქნიანი მცენარეების პროდუქტებისა და ხის მეორეხარისხოვანი მასალების დამზადება;

ვ) ტყის ფონდში მიწის ნაყოფიერი ფენის მოხსნა;

ზ) ტყის არამერქნული რესურსებით სარგებლობა;

თ) სატყეო პლანტაციური მეურნეობის წარმოება;

ი) სასოფლო-სამეურნეო მიზნით ტყითსარგებლობა;

²იგულისხმება სამრეწველო თევზჭერა; სამოყვარულო და სპორტული თევზჭერა არ საჭიროებს ლიცენზიას და/ან ნებართვას

კ) საკურორტო, რეკრეაციული, სპორტული და სხვა კულტურულ-გამაჯანსაღებელი მიზნით სარგებლობა;

ლ) თევზის მეურნეობის მოწყობა;

მ) ცხოველთა თავშესაფრებისა და სანაშენების მოწყობა;

ნ) არასასოფლო-სამეურნეო მიზნით სარგებლობა;

ო) კომპლექსური ტყითსარგებლობა .

პ) კავშირგაბმულობის საკომუნიკაციო ნაგებობის განთავსება

გარდა ზემოთ ჩამოთვლილი ლიცენზიებისა და ნებართვებისა, ტყითსარგებლობის გარკვეულ სახეებზე სსიპ ბუნებრივი რესურსების სააგენტო გასცემს სხვა სანებართვო დოკუმენტებსაც (“ტყის ფონდის მართვის შესახებ” კანონის შესაბამისად):

- ნადირობას დაქვემდებარებული ცხოველთა სამყაროს ობიექტის (გარდა გადამფრენი ფრინველისა) მოპოვების შესახებ დოკუმენტი
- ხე-ტყის დამზადების ბილეთი (სოციალური ჭრისთვის)
- ტყითსარგებლობის ხელშეკრულება
- ტყის რესურსით სარგებლობის ბილეთი (გაიცემა მხოლოდ მიწის ნაყოფიერი ფენის მოხსნისათვის)
- სახელმწიფო ტყის ფონდის მიხენის ხელშეკრულება
- სახელმწიფო ტყის ფონდით სპეციალური დანიშნულებით სარგებლობის ხელშეკრულება

თავი 3. ბიოლოგიური რესურსების გამოყენებასთან (ტყითსარგებლობა, ნადირობა, არამერქნული მცენარეული რესურსების მოპოვება) დაკავშირებული ინსტიტუციური მოწყობის მიმოხილვა (2004-2012)

2004 წელს, ვარდების რევოლუციის შემდომ პერიოდში, აღმასრულებელი ხელისუფლების სტრუქტურაში განხორციელებულდა მნიშვნელოვანი ცვლილებები. ბიოლოგიური რესურსების მართვასთან დაკავშირებულ საკითხებში ეს ცვლილებები შემდეგნაირად გამოხატა: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს ნაცვლად შეიქმნა გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო, რომლის შემადგენლობაშიც შევიდნენ სატყეო მეურნეობის სახელმწიფო დეპარტამენტი და დაცული ტერიტორიების, ნაკრძალებისა და სამონადირეო მეურნეობების სახელმწიფო დეპარტამენტი. მომდევნო თვეებში ახალ სამინისტროში ჩამოყალიბდა სხვადასხვა სტრუქტურული ერთეული. საბოლოოდ, 2005 წლისათვის (ბსმგ დამტკიცების პერიოდი) სტრუქტურული ერთეულები და ფუნქციები შემდეგნაირად ჩამოყალიბდა:

სახელმწიფო პოლიტიკას ბიომრავალფეროვნების დაცვისა და გამოყენების სფეროში ძირითადად ახორციელებდა საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო. კანონმდებლობის მიხედვით, ეს სამინისტრო წარმოადგენდა საქართველოს აღმასრულებელი ხელისუფლების სამთავრობო დაწესებულებას, რომელიც უზრუნველყოფს სახელმწიფო მმართველობას გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების რაციონალურად გამოყენების, აგრეთვე მოსახლეობის ეკოლოგიური უსაფრთხოების სფეროში.

სამინისტროს ჰყავდა ტერიტორიული ორგანოები, რომლებიც შესაბამის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულში თავისი ამოცანების განხორციელებისას წარმოადგენენ სამინისტროს.

გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს ცენტრალურ აპარატში იყო სტრუქტურული ერთეული - ბიომრავალფეროვნების დაცვის სამსახური. სამსახურის ამოცანებსა და ფუნქცია-მოვალეობებს წარმოადგენდა: საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე ბიომრავალფეროვნების კომპონენტების დაცვისა და შენარჩუნების, ბიოლოგიური რესურსების მართვის და რეგულირების სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავებასა და რეალიზაციის პროცესში მონაწილეობის მიღება; საქართველოს ბიომრავალფეროვნების დაცვის სტრატეგიითა და სამოქმედო გეგმით განსაზღვრული ღონისძიებების შესრულების კოორდინაცია და მონიტორინგი; ბიომრავალფეროვნების სფეროში რატიფიცირებული და მიერთებული კონვენციებით (კონვენცია ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ, კონვენცია გადაშენების პირას მყოფი ველური ფაუნისა და ფლორის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ, კონვენცია საერთაშორისო მნიშვნელობის ჭარბტენიანი, განსაკუთრებით წყლის ფრინველთა საბინადროდ ვარგისი ტერიტორიების შესახებ, კონვენცია ველური ცხოველების მიგრირებადი სახეობების დაცვაზე, ამ კონვენციების შეთანხმებები და ოქმები, რომლებიც რატიფიცირებულია საქართველოს მიერ, შავი ზღვის დაბინძურებისაგან დაცვის შესახებ კონვენციის შავი ზღვის ბიომრავალფეროვნების დაცვის ოქმი) განსაზღვრული ვალდებულებების შესრულების ორგანიზება და კოორდინაცია, ეროვნული მოხსენებების მომზადება; ბიომრავალფეროვნების კომპონენტების დაცვის, შენარჩუნებისა და აღდგენის ღონისძიებების პრიორიტეტული მიმართულებების განსაზღვრა, დაგეგმვა, პროგრამების/პროექტების შემუშავება და მათი განხორციელების კოორდინაცია;

საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება სატყეო დეპარტამენტი – აღმასრულებელი ხელისუფლების დაწესებულება, რომლის მეშვეობითაც გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრი ახორციელებდა აღმასრულებელ ხელისუფლებას სატყეო მეურნეობის სფეროში. დეპარტამენტის დაქვემდებარებაში შედიოდნენ სატყეო მეურნეობები.

საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება დაცული ტერიტორიების დეპარტამენტი - დეპარტამენტის დაქვემდებარებაში შედიოდნენ დაცული ტერიტორიები (ეროვნული პარკები, ნაკრძალები, ადკვეთილები, ბუნების ძეგლები).

გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება გარემოს დაცვის ინსპექცია - გარემოს დაცვის სფეროში სახელმწიფო კონტროლის ერთიანი ცენტრალიზებული ორგანო. მისი ძირითადი ამოცანები იყო: სახელმწიფო კონტროლის განხორციელება გარემოს დაცვის სფეროში; ბუნებრივი რესურსებით უკანონო სარგებლობის ფაქტების გამოვლენა და აღკვეთა; სამინისტროს მიერ გაცემული ლიცენზიების /ნებართვების პირობების შესრულების კონტროლი.

გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება საგამოძიებო დეპარტამენტი - ახორციელებდა გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის წესის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთან ბრძოლას და ამ სფეროში სისხლის სამართლის საქმეთა წინასწარ გამოძიებას. დეპარტამენტის ძირითადი ფუნქციები იყო: გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის წესის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა გამოვლენა-აღკვეთის მიზნით საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობით გათვალისწინებული უფლებამოსილებების განხორციელება, თავისი კომპეტენციის ფარგლებში ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის საერთო კოორდინაცია, საიდუმლო ინფორმაციასთან მუშაობის ორგანიზება და საიდუმლო ინფორმაციასთან მუშაობისას კანონმდებლობით დადგენილი მოთხოვნების დაცვის უზრუნველყოფა.

გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს ლიცენზიებისა და ნებართვების სამმართველო - მისი კომპეტენცია იყო სახელმწიფო ეკოლოგიური ექსპერტიზის განხორციელების უზრუნველყოფა, გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის გაცემა; ბუნებრივი რესურსების ლიცენზიების გაცემა (ტყითსარგებლობის, სამონადირეო მეურნეობის შექმნის, წიაღით სარგებლობის).

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, 2005 წელს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო საქართველოს კანონი „ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ“. ამ კანონის მიხედვით დადგინდა სარგებლობის ლიცენზიების სახეები და განისაზღვრა, რომ ეს ლიცენზიები მხოლოდ აუქციონის წესით გაიცემა. ამდენად, გაუქმდა „ცხოველთა სამყაროს შესახებ“ კანონით დადგენილი ლიცენზიები და მათი გაცემის წესი, მათ შორის სამონადირეო მეურნეობის შექმნის წესი. ასევე გაუქმდა ტყის ბილეთი.

2007 წლამდე ტყის მართვის სფეროში სხვა მნიშვნელოვანი რეფორმა არ განხორციელებულა. 2007 წელი გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრომ დაიწყო სატყეო რეფორმა, რეფორმის იდეა შემდეგში მდგომარეობა: სახელმწიფო მაქსიმალურად უნდა გათავისუფლებულიყო ტყეების მართვის ვალდებულებისაგან და შესაბამისი ხარჯებისაგან. მას უნდა ჰქონოდა მხოლოდ ლიცენზიების გაყიდვისა და კონტროლის ფუნქციები. ამისათვის უნდა გადადგმულიყო შემდეგი ნაბიჯები:

1. ტყეების დიდი ნაწილი უნდა გაცემულიყო ხანგრძლივადიანი ლიცენზიებით; ლიცენზიის მოქმედების მაქსიმალური ვადა 20-დან უნდა გაზრდილიყო 50 წლამდე;
2. ტყეების ნაწილი გადაეცემოდა ადგილობრივ თვითმმართველობებს და ამ ტყეების ხარჯზე უნდა მომხდარიყო მოსახლეობის მომარაგება. ამით, სახელმწიფო,

ერთის მხრივ, არასასურველი ხარჯებისაგან გათავისუფლდებოდა, ხოლო მეორეს მხრივ - საზრუნავი მოაკლდებოდა;

3. ტყეების გარკვეული ნაწილი გადაეცემოდა საქართველოს საპატრიარქოს .

ჩამოთვლილი პუნქტებიდან ვერც ერთი ვერ განხორციელდა, მაგრამ წინსწერებით დაიწყო ინსტრუქციური რეფორმები. სატყეო მეურნეობის დეპარტამენტს ეწოდა „სატყეო დეპარტამენტი“, შეიცვალა მისი შიდა სტრუქტურა, შემცირდა ცენტრალური აპარატი, მოხდა დეპარტამენტის ტერიტორიული ორგანოების რეორგანიზაცია: სატყეო მეურნეობები გაუქმდა და შეიქმნა 10 რეგიონალური სატყეო სამმართველო, რომლებშიც გაერთიანდა ყოფილი სატყეო მეურნეობების საზღვრებში შექმნილი სატყეო უბნები. მთლიანობაში, დეპარტამენტის სისტემაში არსებული 1694 შტატი შემცირდა 682-მდე. ამ შემცირების შედეგად მომსახურეთა საშუალო ხელფასი გაიზარდა 2,4-ჯერ. სატყეო სამმართველოს რიგითი თანამშრომლის – რეინჯერის, ხელფასი გახდა დაახლოებით 400 ლარი. თითოეულ რეინჯერის სამოქმედო არეალმა შეადგინა დაახლოებით 4,5-5 ათასი ჰექტარი (რეინჯერს დაევალა ამ ფართობზე უზრუნველყოს უკანონო ტყითსარგებლების აღკვეთა, სანებართვო დოკუმენტაციის გაცემა-შემოწმება, ხანძრებისა და ტყის დაავადებების პრევენცია და ა.შ.).

2008 წლის მარტში ტყითსარგებლობის ლიცენზიების გაცემის ფუნქცია ჩამოერთვა გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს და გადაეცა ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს (შემდგომში ეწოდა ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო). ლიცენზიებით განსაზღვრული მოსაპოვებელი ბუნებრივი რესურსის რაოდენობას (კვოტას) ადგენდა გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო და ამტკიცებდა ეკონომიკის სამინისტრო.

2010 წელს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება სატყეო დეპარტამენტის ნაცვლად შეიქმნა საჯარო სამართლის იურიდიული პირი სატყეო სააგენტო, რომელსაც უფლება მიეცა განეხორციელებინა გარკვეული სამეურნეო საქმიანობა.

2011 წლის გაზაფხულზე საქართველოს მთავრობის სტრუქტურის მნიშვნელოვანი ცვლილებები განხორციელდა. გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს და ენერჯეტიკის სამინისტროების ნაცვლად, შეიქმნა გარემოს დაცვის სამინისტრო და ენერჯეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო. ამ უკანასკნელს ყოფილი გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს შემდეგი სტრუქტურული ერთეულები გადაეცა: გარემოს დაცვის ინსპექცია, საგამოძიებო დეპარტამენტი და სსიპ სატყეო სააგენტო. ეს ერთეულები მოგვიანებით დაიშალა (მოხდა ლიკვიდაცია). ახალ სამინისტროში ჩამოყალიბდა სსიპ ბუნებრივი რესურსების სააგენტო. სააგენტოს გადაეცა ტყის მართვის ფუნქციები, ასევე, მის მმართველობაში შევიდა ნადირობის, თევზჭერისა და სასარგებლო წიაღისეულის მართვის საკითხები (სალიცენზიო კვოტების დადგენა, სალიცენზიო პირობების შემოწმება და ა.შ.) გარდა ამისა, ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს ჩამოერთვა ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის უფლების გაყიდვის ფუნქცია და გადაეცა ენერჯეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს.

ამრიგად, ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროში (უფრო ზუსტად, სამინისტროს დაქვემდებარებაში მყოფ ბუნებრივი რესურსების სააგენტოში) თავი მოიყარა ბუნებრივი რესურსების (მინერალური წიაღისეული, წყალი, ცხოველთა სამყაროს ობიექტები (ნადირობა, თევზჭერა), ტყე, არამერქნული რესურსები) მართვასთან დაკავშირებულმა შემდეგმა ფუნქციებმა: სარგებლობის კვლევებისა და პირობების დადგენა, სალიცენზიო/საიჯარო ობიექტების მომზადება, ლიცენზიების გაყიდვა, ლიცენზიების კონტროლი, უკანონო სარგებლობის აღკვეთა.

გარკვეული ფუნქციები აკისრია გარემოს დაცვის სამინისტროს. კერძოდ, „წითელ ნუსხაში“ შეტანილ სახეობისა და “გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ” კონვენციის (CITES) დანართებში შეტანილი სახეობების მოპოვების საკითხებში.

“გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ” კონვენციის (CITES) დანართებში შეტანილი სახეობების - თეთრყვავილას ბოლქვებისა და ყოჩივარდას გორგლების მოპოვების კვლევას ადგენს ბუნებრივი რესურსების სააგენტო, გარემოს დაცვის სამინისტროსთან არსებული სამეცნიერო ორგანოს დასკვნის საფუძველზე. სამეცნიერო ორგანო იქმნება გარემოს დაცვის მინისტრის ბრძანებით. სამეცნიერო ორგანოს მუშაობის წესი განისაზღვრება ასევე გარემოს დაცვის მინისტრის ბრძანებით.

“გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ” კონვენციის (CITES) დანართებში შეტანილი სახეობების, მათი ნაწილებისა და დერივატების ექსპორტის, იმპორტის, რეექსპორტისა და ზღვი დან ინტროდუქციის ნებართვის გამცემი ადმინისტრაციული ორგანოა საქართველოს გარემოს დაცვის სამინისტრო ან საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საჯარო სამართლის იურიდიული პირი – შემოსავლების სამსახური. კონვენციის მიერთების შემდეგ ეს ფუნქცია ყოველთვის ქონდა გარემოს დაცვის სამინისტროს (ან მის წინამორბედს), ხოლო ფინანსთა სამინისტროს შემოსავლების სამსახურს მიენიჭა 2011 წლის 1 დეკემბრიდან, თუმცა ეს უფლება ჯერ არ გამოუყენებია.

„საქართველოს „წითელი ნუსხისა“ და „წითელი წიგნის“ შესახებ“ კანონში შეტანილი ცვლილებების შესაბამისად (08.11.2011. N5201), „გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი გარეული ცხოველების (გარდა ტყვეობაში გამრავლებულისა) მოპოვების (ბუნებრივი გარემოდან ამოღების) დასაშვები ოდენობის შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს საქართველოს გარემოს დაცვის მინისტრი ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით.

თავი 4. ბიოლოგიური რესურსების მოპოვებასთან დაკავშირებული პრაქტიკა (2004-2012)

კომერციული მიზნით ხე-ტყის დამზადება

როგორც აღვნიშნეთ, საქართველოს ტყის კოდექსის (1999) მიხედვით, დაშვებულია მოკლევადიანი (ერთ წლამდე) და ხანგრძლივვადიანი (20 წლამდე) ტყითსარგებლობა.

2007 წლამდე ტყითსარგებლობა ძირითადად ერთ წლამდე ვადით გაცემული ტყითსარგებლობის დოკუმენტებით ხორციელდებოდა.

2006 წელს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს მიერ გაიცა 501 ერთწლიანი ხე-ტყის დამზადების სპეციალური ლიცენზია. ამ პერიოდში ტყითსარგებლობის ლიცენზიების გაცემას აწარმოებდა გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს ლიცენზიებისა და ნებართვების დეპარტამენტი.

აღნიშნულ ხე-ტყის დამზადების ლიცენზიებში არ იყო შევსებული გრაფა „ლიცენზიის პირობა“ (მხოლოდ ორ ლიცენზიაში იყო პირობები გაწერილი). გარდა ამისა, ლიცენზიების ნახევარზე მეტში, ნაცვლად მოსაპოვებელი სახეობისა (მაგალითად, წიფელი, სოჭი, ფიჭვი, ნაძვი და ა.შ.) მითითებულია მხოლოდ „წიწვოვანი“ და „ფოთლოვანი“. ასეთი ჩანაწერით შეუძლებელია მოპოვებული მერქნის ზუსტი რაოდენობის დადგენა და შემდგომი კონტროლი, რომ აღარაფერი ვთქვათ გარემოზე მიყენებულ ზიანზე.

სამინისტროს მიერ გაცემულ ლიცენზიებს შორის იყო გორის საცდელ-საჩვენებელი სატყეო მეურნეობის ტერიტორიაზე გაცემული ლიცენზიები, რომელიც ლიცენზიების გაცემის მომენტისათვის ეკუთვნოდა არა სამინისტროს სატყეო დეპარტამენტს, არამედ გულისაშვილის სახელობის სატყეო ინსტიტუტს. სამინისტროს არ გააჩნდა უფლებამოსილება გაეცა ამ ტერიტორიაზე ლიცენზიები, ასევე გაეცა ლიცენზიების საფუძველზე მოპოვებულ მერქანზე – ხე-ტყის წარმოშობისა და კანონიერების დამადასტურებელი დოკუმენტები.

2006 წელს გაცემული ერთწლიანი ლიცენზიების მფლობელებს, მთავრობის დადგენილებით, ჯერ ორი თვით გაუგრძელდათ ლიცენზიის მოქმედების ვადა, მოგვიანებით კი - 2008 წლის 1 ნოემბრამდე. საქართველოს მთავრობის 2008 წლის 3 აპრილის №81 დადგენილებით, გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს მიერ ერთ წლამდე ვადით გაცემული ხე-ტყის დამზადების ლიცენზიების მფლობელებს, რომლებმაც ლიცენზიით განსაზღვრულ ვადაში ვერ დაამზადეს ლიცენზიით გათვალისწინებული რესურსის სრული მოცულობა, ახალი ლიცენზიის მიღების გარეშე მიენიჭათ აუთვისებელი რესურსის დამზადების უფლება 2008 წლის 1 ნოემბრამდე. ამის სანაცვლოდ, დადგენილებამ დაავალდებულა ლიცენზიის მფლობელები, რომ მათ მიერ დამზადებული სამასალე მერქნის 25% 2008 წლის 15 აგვისტომდე გადაეცათ შესაბამისი ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებისათვის, სოციალურად დაუცველი ადგილობრივი მოსახლეობის სამასალე მერქნით უზრუნველყოფის მიზნით“. ამ გადაწყვეტილებას არ უძღვოდა სათანადო დონეზე არც ტყეკაფების შემოწმება და არც ლიცენზიის მფლობელთა მიერ განხორციელებული საქმიანობის სათანადო მონიტორინგი. აღმოჩნდა, რომ ლიცენზიანტებს არ აწყობდათ პირობა, რომლითაც დამზადებული მასალის 25% სახელმწიფოსთვის უნდა გადაეცათ. გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრომ მთავრობის სხდომაზე წარადგინა წინადადება, რომლის მიხედვითაც ლიცენზიანტების მიერ სახელმწიფოსთვის გადასაცემი წილი 25%-დან 10%-მდე უნდა შემცირებულიყო. საბოლოოდ მთავრობაი შუალედურ გადაწყვეტილებაზე შეთანხმდნენ,

რომლის თანახმადაც ლიცენზიანტებს დამზადებული სამასალე მერქნის 15% უნდა გადაეცათ სახელმწიფოსათვის.

მთავრობის დადგენილების ამ ნაწილმა საბოლოოდ ასეთი სახე მიიღო: “გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს მიერ 2005 წელს შპს „მერქანზე“ და 2006 წელს ერთ წლამდე ვადით გაცემული ხე-ტყის დამზადების ლიცენზიების მფლობელებს, რომლებმაც ლიცენზიით განსაზღვრულ ვადაში ვერ დაამზადეს ლიცენზიით გათვალისწინებული რესურსის სრული მოცულობა, ახალი ლიცენზიის მიღების გარეშე მიენიჭოთ აუთოვისებელი რესურსის დამზადების უფლება ამ დადგენილების ძალაში შესვლიდან 2008 წლის 1 ნოემბრამდე“. ამასთან, ლიცენზიანტები ვალდებული გახდნენ, მათ მიერ დამზადებული სამასალე მერქნის 15% გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სატყეო დეპარტამენტთან ერთად გადაეცათ სახელმწიფო რწმუნებულების-გუბერნატორების ადმინისტრაციებისთვის.

როგორც აღმოჩნდა, დამზადებული სამასალე მერქნის 15%-ის გადაცემაც საკმაოდ წამგებიანი იყო მეწარმეებისთვის და საერთოდ არ უღირდათ მუშაობის განახლება. ამის გამო, მთელი საქართველოს მასშტაბით გუბერნატორებს ლიცენზიანტებისგან მისაღები 20629 კუბური მეტრი სამასალე მერქნის ნაცვლად, მხოლოდ 935 კუბური მეტრი გადაეცათ.

2006 წლის ბოლოს–2007 წლის დასაწყისში საქართველოს მთავრობამ განაცხადა, რომ პრიორიტეტს წარმოადგენს ხე-ტყის დამზადების მიზნით ტყით სარგებლობის გრძელვადიანი ლიცენზიების გაცემა. პირველი ხე-ტყის დამზადების 20 წლიანი ლიცენზია შეიძინა შპს „ჯორჯიან ფორესტმა“ 2006 წლის აგვისტოში, რომლითაც ტყის ჭრის უფლება მოიპოვა სამეგრელოში, მარტვილის რაიონში, კურზუსა და ტალერის სატყეოებში. შემდეგი აუქციონი გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროში 2007 წლის 1 მაისს ჩატარდა.გაიყიდა ხე-ტყის დამზადების სპეციალური ლიცენზიები, რომლებიც 20 წლის ვადით გადაეცათ: ქართულ-ჩინურ შპს „ჯორჯია ვუდ ენდ ინდუსტრიალ დეველოპმენტ კო. ლტდ“ (სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონალური სატყეო სამმართველოს წალენჯიხისა და ჩხოროწყუს რეგიონალური სატყეო უბნების მუხურის, თაიას, ნაფიხხოვოს, მაგანის, ხუდონის, ჯვარის სატყეოების კვარტლები), ქართულ-იტალიურ „საქართველოს ხე-ტყის მრეწველობის კომპანიას“ (კახეთის რეგიონალური სატყეო სამმართველოს ყვარელის სატყეო უბნის ახალსოფლის, ყვარლის, შილდის, საბუის, გრემის სატყეოების კვარტლები) და ფიზიკურ პირს ემილ რეინირსს (სამცხე-ჯავახეთის რეგიონალური სატყეო სამმართველოს ახალციხის სატყეო უბნის ოთის, ზედაველის, ძველის, აწყურის, თისელის, ურაველის, ვალეს სატყეოების კვარტლები) .

დღეისათვის (2012 წლის მაისი) გაცემულია ხე-ტყის დამზადების ლიცენზიები (5, 10 და 20 წლის ვადით). ლიცენზიებით დაფარულია 161671 ჰექტარი.

იხ. დანართი. ცხრილი: ინფორმაცია ხე-ტყის დამზადების გრძელვადიანი ლიცენზიების შესახებ

ტყითსარგებლობის ყველა აუქციონის გამოცხადებასა და ჩატარებას თან შემდეგი პრობლემები:

- საზოგადოების ინფორმირება და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მონაწილეობა.

როგორც წესი, ირღვევა საქართველოს მოქალაქეთა უფლება, მიიღონ მონაწილეობა გარემოსთან/ტყეებთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში, კერძოდ სალიცენზიოდ განსაზღვრული ფართობების შერჩევისა და მოსაჭრელი მერქნული რესურსების კოტების დადგენაში (საქართველოს ტყის კოდექსის 35-ე და 36-ე მუხლები). დაინტერესებული ფართო საზოგადოება, მათ შორის ტყის რესურსებზე დამოკიდებული ადგილობრივი მოსახლეობა, პოსტ ფაქტუმ იგებდა მთავრობის გადაწყვეტილებას ხანგრძლივადიანი ლიცენზიების მეშვეობით ტყის რესურსების გაყიდვის თაობაზე. რიგ შემთხვევებში წარმოიშვა კონფლიქტები ადგილობრივ მოსახლეობასა და ლიცენზიანტებს შორის, როს შედეგადაც მთავრობა იძულებული შეიქმნა ლიცენზიანტებისთვის შეესცვალა სალიცენზიო ფართობები (ახმეტის რაიონი, შპს „იმედი“; ჩოხატაურის რაიონი, შპს „გურია ჯფ“).

შესაბამის ექსპერტებთან და გარემოსდაცვით ორგანიზაციებთან კონსულტაციების გარეშე მიღებული გადაწყვეტილებების შედეგად (მათ შორის ბიომრავალფეროვნების დაცვის სამსახურთან), ხე-ტყის დამზადების ლიცენზიები გაიცა ტყეების კონსერვაციული მნიშვნელობის შეუფასებლად, რის შედეგადაც მოჭრის მიზნით გაცემული ლიცენზიების არეალში მოექცა განსაკუთრებით მაღალი კონსერვაციული (გარემოსდაცვითი) ღირებულებების, ეკოლოგიურად სენსიტიური და დაცვითი მნიშვნელობის ტყეები.

- ბუნდოვანი და წინააღმდეგობრივი სალიცენზიო პირობები.

საქართველოს კანონმდებლობის და საერთაშორისო სტანდარტების მიხედვით, ტყითსარგებლობა უნდა ხორციელდებოდეს ტყეთმომწობის (ინვენტარიზაციის) მონაცემების საფუძველზე, რომელიც უნდა ახლდებოდეს მინიმუმ 10 წელიწადში ერთხელ. ტყეთმომწობის საფუძველზე დგინდება ტყის ფონდის საზღვრები (ფართობები), სახეობრივი შემადგენლობა, მერქნითი მარაგები, მოსაპოვებელი რესურსის სახეობა და ოდენობა (კოტები), ტყით სარგებლობის ეკოლოგიური მოთხოვნები, ტყის დაცვის, მოვლის, კვლავწარმოებისა და სამეურნეო საქმიანობის დაგეგმვის ღონისძიებები და ა.შ. როგორც წესი, აუქციონზე გადიოდა ისეთი სალიცენზიო ობიექტები, რომლებზეც ტყეთმომწობის ვადა გასული იყო. ამ გარემოებამ წარმოშვა შემდეგი პრობლემები: ინვესტორებმა მიიღეს არასწორი მონაცემები სალიცენზიო ობიექტების შესახებ; აუქციონებზე გამოტანილი ასათვისებელი რესურსის ოდენობა განსხვავებული იყო რეალურისგან, რაც ერთის მხრივ საფრთხეს უქმნის ტყის ეკოსისტემებს, ხოლო მეორეს მხრივ ღახავს ინვესტორთა (ლიცენზიის მფლობელთა) ინტერესებს; სალიცენზიო პირობებში მოცემული ლიცენზიანტების ვალდებულებები არ შეესაბამება მათ უფლებებს. უმეტესი სალიცენზიო პირობების შესრულება შეუძლებელი იყო. ასეთი ურთიერთობა ლიცენზიის გამცემსა და მიმღებს შორის კორუფციულ გარემოს ქმნის. ურთიერთობა ლიცენზიანტსა და სახელმწიფოს შორის ლიცენზიით განსაზღვრული

რესურსების მართვის საკითხში, დამყარებულია ინტერესთა კონფლიქტებზე: ლიცენზიების მიღების შემდეგ ლიცენზიის მფლობელი, ანუ დაინტერესებული მხარე, ატარებს ტყეების ინვენტარიზაციას და ადგენს მის მიერვე მოსაპოვებელი რესურსის ოდენობას. ტყის მართვასთან დაკავშირებული ყველა ვალდებულება, რომელიც საქართველოს ტყის კოდექსის მიხედვით, სახელმწიფო უნდა ასრულებდეს – წინასწარ განახორციელოს ტყის ფონდის დეტალური ინვენტარიზაცია, განსაზღვროს და დაადგინოს ხე-ტყის დამზადების უბნების რიგითობა და ვადები, დაგეგმოს ტყის ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის ღონისძიებები ინვენტარიზაციის მონაცემებზე დაყრდნობით, განახორციელოს უკანონო ჭრების კონტროლი და ტყის ფიზიკური დაცვა და ა.შ., ინტერესთა კონფლიქტია, იმ წესშიც, რომლის მიხედვითაც ლიცენზიანტის ტყითსარგებლობის გეგმა, ეყრდნობა მისივე, ანუ დაინტერესებული მხარის მიერ წარმოდგენილ ფაქტობრივ მონაცემებს. უფრო მეტიც, თავად ლიცენზიანტი ადგენს მის მიერ შესასრულებელი სამუშაოს ტექნიკურ დავალებას. ამ შემთხვევაში ერთადერთი დამცავი მექანიზმი არის იმ პირების (მეტყველების, ტაქსატორებისა და სხვა სპეციალისტების) პიროვნული კეთილსინდისიერება და პრინციპულობა, რომლებიც ლიცენზიანტის შეკვეთით უშუალოდ ახორციელებენ ინვენტარიზაციას (ტყეთმოწყობას) და ადგენენ ტყითსარგებლობის გეგმას.

ყურადღება უნდა გავამახვილოთ ტყითსარგებლობის აუქციონის საწყისი ფასის დადგენის პრაქტიკაზე. კანონმდებლობის მიხედვით, აუქციონის საწყისი ფასი უნდა დადგენილიყო “სარგებლობის ლიცენზიის გაცემის მიზნით აუქციონის გამართვის, სარგებლობის ლიცენზიის გაცემის საწყისი ფასის განსაზღვრისა და ანგარიშსწორების წესის შესახებ” მინისტრის ბრძანების საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის 2008 წლის 4 აპრილის №1-1/480 ბრძანებით. (მანამდე - გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მისისტრის ანალოგიური ბრძანებით). თუმცა, ეს მექანიზმი პრაქტიკაში არასოდეს არ გამოყენებულა. ოფიციალური ინფორმაცია, თუ რას ეყრდნობოდა გაანგარიშებები, რომლითაც დგინდებოდა აუქციონების საწყისი ფასი, არ მოიპოვება.

• გარემოსდაცვითი საკითხების უზულებელყოფა.

ხე-ტყის დამზადების სალიცენზიო ობიექტების შერჩევასას საერთოდ არ ხდება შეფასება, თუ რამდენად მიზანშეწონილია გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით კონკრეტული ტყის ფართობის გამოყოფა ხე-ტყის დამზადების მიზნით. შედეგად, ტყის ჭრისთვის გაიცემოდა მაღალი კონსერვაციული (გარემოსდაცვითი) ღირებულების ტყეები, რომლებიც ისეთივე გაფრთხილებას საჭიროებენ, როგორც კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები; ამასთანავე როგორც პოტენციურ დაცულ ტერიტორიებსა და კურორტებს, უდიდესი რეკრეაციული და ტურისტული პოტენციალი გააჩნიათ. კავკასიონზე შემორჩენილი ტყის მასივებს გლობალური ეკოლოგიური მნიშვნელობა აქვთ, ვინაიდან ეს არის ზომიერ სარტყელში შემორჩენილი უკანასკნელი ხელუხლებელი ტყეები. საქართველოში ხელუხლებელი (პირველადი) ტყეები შეადგენენ მთლიანი ტყის ფართობების 17,2 %-ს³, ხოლო მათგან დაცული სტატუსი მხოლოდ 2%-ს

³<http://www.intactforests.org>

გააჩნია. ლიცენზიანტისადმი ამ ტყეებში in-situ კონსერვაციული ღონისძიებების გასატარებლად.

- *სალიცენზიო პირობების შესრულების არასრულყოფილი კონტროლი.*

სატყეო სექტორის მონიტორინგთან დაკავშირებულმა კვლევებმა ნათლად აჩვენა, რომ გასული წლების განმავლობაში სათანადო ყურადღება არ ექცეოდა სალიცენზიო პირობების შესრულებასა და არ ხდებოდა ჯეროვანი რეაგირება მათ დარღვევაზე. მაგალითად, მიუხედავად იმისა, რომ გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი სახეობის - წაბლის - მერქნის მოპოვებაზე 2005 წელს დადებული ხელშეკრულების პირობები არ შესრულდა, 2008 წლის ოქტომბერში მთავრობამ გადაწყვიტა ამ ხელშეკრულების გაგრძელება.

პირველი გრძელვადიანი ლიცენზიების გაცემიდან რამდენიმე თვეში მოხდა სალიცენზიო პირობების გაიოლება. 2007 წლის 24 სექტემბერს გამოიცა მთავრობის №203 დადგენილება „ტყით სარგებლობის ლიცენზიების გაცემის წესისა და პირობების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის 2005 წლის 11 აგვისტოს 132 დადგენილებით დამტკიცებულ დებულებაში ცვლილებებისა და დამატების შეტანის შესახებ“. ამ აქტით ტყითსარგებლობის გრძელვადიანი ლიცენზიების პირობები მნიშვნელოვნად შეიცვალა: ამოღებული იქნა მოთხოვნა ტყითსარგებლობის მართვის გეგმის სატყეო სამეურვეო საბჭოს (FSC) პრინციპებთან შესაბამისობის შესახებ.

მოქმედი კანონმდებლობა მეტად მწირ შესაძლებლობებს ქმნის გაცემული ლიცენზიების საკონტროლებლად. „ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ“ კანონის 21-ე მუხლის 10-ე პუნქტის თანახმად, სალიცენზიო პირობების შესრულების კონტროლის განხორციელება შესაძლებელია კალენდარული წლის განმავლობაში მხოლოდ ერთხელ. თუმცა ამ შესაძლებლობის გამოყენებაც არ ხდებოდა სრულად.

- *ხე-ტყის დამზადება ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ*

2005-2011 წლებში ადგილობრივი მოსახლეობის მომარაგება საშეშე და სამასალე მერქნით რეგულირდებოდა საქართველოს მთავრობის 2005 წლის 11 აგვისტოს N 132 დადგენილებით „ტყითსარგებლობის ლიცენზირების წესისა და პირობების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“. ამ დადგენილებამ პრინციპულ საკითხებში ჩაანაცვლა სატყეო სექტორის მთავარი მარეგულირებელი მთავარი აქტი – ტყის კოდექსი. სახელმწიფო სამსახურები ადგილობრივი მოსახლეობის ტყის რესურსებით უზრუნველყოფის საკითხში სწორედ ამ დადგენილებით ხელმძღვანელობდნენ. დაუხვეწავი კანონმდებლობისა და სატყეო სამსახურების გაუმართავი სტრუქტურის გამო, კანონიერად მერქნის მოპოვება მოსახლეობის უმეტესი ნაწილისათვის ფიზიკურად შეუძლებელი გამოდგა. შეშის კანონიერად მოპოვების პროცედურასთან დაკავშირებით, ამ დადგენილებაში აღნიშნული იყო: „ერთი და იმავე პირის მიერ სათბობი შეშის განმეორებით მიღების თავიდან აცილების მიზნით ნება დაერთოს საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულებას – სატყეო დეპარტამენტს რეგიონალური სატყეო სამმართველოების

მეშვეობით სათბობი შეშის გაცემა აწარმოოს ადგილობრივი მოსახლის განცხადების, განმცხადებლის პირადობის დამადასტურებელი მოწმობის ასლის, კომლის შემადგენლობის შესახებ უფლებამოსილი პირის მიერ გაცემული ცნობისა და საგადასახადო დავალების ან ბანკის ქვითრის წარდგენის შემდგომ“.

ამ დადგენილების მიხედვით, შეშის მოსაპოვებლად სოფლად მცხოვრებ ადამიანმა უნდა გაიაროს შემდეგი ეტაპები:

1. რაიონულ ცენტრში ჩასვლა და სატყეო უბნის უფროსთან განცხადებით მიმართვა;
2. სატყეო უბნიდან ბანკში წასვლა და ბუნებრივი რესურსის მოსაკრებლის გადახდა (ერთ კუბურ მეტრ მერქანზე 2-დან-3 ლარი);
3. საკრებულოში ან გამგეობის რწმუნებულისგან კომლის შემადგენლობის შესახებ ცნობის აღება;
4. კიდევ ერთხელ ადგილობრივ სატყეო უბანში (ან სამმართველოში) მისვლა და საბუთების (ბუნებრივი რესურსის მოსაკრებლის გადასახდის ქვითარი, ცნობა კომლის შემადგენლობის შესახებ და პირადობის მოწმობის ასლი) წარდგენა.
5. შემდეგი ეტაპი საკმაოდ რთულია და შესაძლოა სოფლიდან რაიონის ცენტრში რამდენჯერმე მისვლა გახდეს საჭირო: თავისუფალი რეინჯერის მოძებნა და მასთან ერთად ტყეში წასვლა, ხე-ტყის დამზადების ადგილის მისათითებლად;
6. მერქნის დამზადება - ყველაზე შრომატევადი და ძვირადღირებული ეტაპი (ტრანსპორტის შოვნა და მუშების დაქირავება);
7. კიდევ ერთხელ რეინჯერის მონახვა (რაც შესაძლოა ერთი ცდით ვერ მოხერხდეს) და ტყეში, მერქნის დამზადების ადგილზე წაყვანა, შეშის ტრანსპორტირების კანონიერების დამადასტურებელი დოკუმენტის გამოსაწერად;
8. დამზადებული მერქნის ტყიდან სახლამდე ტრანსპორტირება, რაც დოკუმენტის გაცემიდან 24 საათში უნდა მოეხერხებულებოდეს. ეს კი მარტივი სულაც არ არის, ვინაიდან მაღალი გამავლობის ტრანსპორტი თითოეულ სოფელში ერთი თუ იქნება. ამასთანავე, უკანონო ხე-ტყის ჭრის წინააღმდეგ ბრძოლის გაადვილებისათვის, საშეშე მერქანი დაჭრილი უნდა იყოს ერთ მეტრზე ნაკლები სიგრძის მორუბად. ამ წესის გამო მოჭრილი მორისტყიდან ხარებით გამოთრევა – რა მეთოდსაც ტრადიციულად მიმართავდნენ საქართველოს მთიან რაიონებში – შეუძლებელი (უკანონო) გახდა. თუ გლეხი 24 საათში ვერ მოასწრებდა მოჭრილი ხე-ტყის სახლამდე გადაზიდვას, მას თავიდან უნდა მოეძებნა რეინჯერი, წაეყვანა მერქნის დამზადების ადგილზე და თავიდან გამოეწერა კანონიერების დამადასტურებელი დოკუმენტი.

ლეგალური პროცედურის მიხედვით, ერთი მეტყევე (რეინჯერი) მინიმუმ 3-ჯერ უნდა მისულიყო ტყეში: ტყეკაფის გამოყოფის დროს, ტყეკაფში ადგილობრივი მოსარგებლის მიყვანისას (როდესაც უნდა მიუთითოს მერქნის დამზადების ადგილი) და დამზადებული

შეშის კანონიერების შესამოწმებლად. მაგალითად, ონის რაიონში მუშაობდა 16 სატყეო რეინჯერი, რომლებიც ფარავენ 70687 ჰექტარ სატყეო ფართობს (საშუალოდ 4400 ჰა ერთ რეინჯერზე). რაიონში არის დაახლოებით 3500 კომლი, რაც გულისხმობს, რომ ერთი რეინჯერი მხოლოდ შემოთ მობარაგების პროცესთან დაკავშირებული პროცედურების შესასრულებლად წლის განმავლობაში ტყეში უნდა გასულიყო დაახლოებით 400-ჯერ (თუ ცალკე მოემსახურება ერთ კომლს) ან თუ ვთქვათ 4 კომლი ერთდროულად - 100-ჯერ მაინც. მთიან რეგიონებში დღის განმავლობაში რეინჯერი მხოლოდ ერთ ტყეკაფამდე შეძლებს მისვლას. გასათვალისწინებელია, რომ რეინჯერს ზემოაღწერილი მოვალეობების გარდა სხვა ფუნქციებიც აკისრია (კანონიერების მონიტორინგი, ხანძრების პრევენცია, ტყის აღდგენა გაშენება და ა.შ.). პრაქტიკულად, ეს შეუსრულებელი ამოცანა არის. ამრიგად, ასეთი ლეგალური და ინსტიტუციური ბაზის გამო, ვერც რეინჯერი ასრულებდს ჯეროვნად თავის მოვალეობას და გლეხების უმეტესობაც უნებლიედ კანონის დამრღვევი ხდება.

კიდევ უფრო რთული იყო ადგილობრივი მოსახლეობის სამასალე მერქნით მობარაგების საკითხი. 2008 წლის მაისამდე ადგილობრივი მოსახლეობას ლეგალურად არ შეეძლო საშეშესთან ერთად პირადი მოხმარების მიზნით სამასალე მერქნის მოპოვება. ხე-ტყის დამზადების ლიცენზიის მფლობელებს დაევადათ მოპოვებული სამასალე მერქნის ნაწილი გადაეცათ პრეზიდენტის რწმუნებულებისათვის - გუბერნატორებისათვის, მოსახლეობის უზრუნველსაყოფის მიზნით. გარდა ამისა, შესაძლებელი გახდა ერთ კომლზე არაუმეტეს 5 კუბური მეტრი სამასალე მერქნის მისაღებად საჭირო ზეზემდგომი ხე-ტყის დამაგრება. თუმცა, მოპოვების პროცედურა განსაკუთრებული სირთულით გამოირჩეოდა, იყო გაცილებით უფრო რთული, ვიდრე საშეშე მერქნის შემთხვევაში. იმისათვის, რომ ადგილობრივმა მოსახლემ სამასალე მერქანი მიეღო შემდეგი ეტაპები უნდა გაეარა:

1. განცხადება გუბერნატორის სახელზე, რომელსაც განმცხადებელი ან თავად პირდაპირ გუბერნატორს უგზავნის, ამ გადასცემს სოფლის რწმუნებულს (პრაქტიკაში უფრო ეს გზა მოქმედებდა); განცხადებაში დასაბუთებული უნდა იყოს, რომ განმცხადებლის ოჯახს ნამდვილად სჭირდება სამასალე მერქანი;
2. სოფლის რწმუნებულების მიერ ყველა განცხადების შეგროვება და გადაცემა რაიონის გამგეობაზე;
3. გამგეობის მიერ კომისიის გამოყოფა, განცხადებების შესასწავლად;
4. კომისიის მიერ ადგილებზე განმცხადებლების მდგომარეობის შესწავლა - თუ რამდენად სჭირდება მოთხოვნილი სამასალე მერქანი;
5. ყველა განცხადების შესწავლის შემდეგ კომისიის მიერ დასკვნის მომზადება და გუბერნატორისთვის წარდგენა;
6. გუბერნატორის მიერ თავისი რეგიონის თითოეულ მუნიციპალიტეტში მომზადებულ დასკვნების განიხილვადა ზოგიერთი მათგანის დაკმაყოფილების თაობაზე შეამდგომლობით მიმართვა რეგიონული სატყეო სამმართველოსთვის.

კრიტიკუმი, რომლითაც უპიტესობა ენიჭება ერთ განმცხადებელს მეორესთან შედარებით, არ არსებობდა. გუბერნატორის დადებითი გადაწყვეტილება ორი სახის შეიძლება ყოფილიყო: განმცხადებელს ტყეში მოუნიშნონ მოსაჭრელი ხეები 5 კუბურ მეტრამდე სამასალე მერქნის მისაღებად, ან მისცენ ერთწლიანი ლიცენზიის მფლობელების მიერ გუბერნატორისთვის გადაცემული მზა მასალა - ისიც არაუმეტეს 5 კუბური მეტრი; ამ მეორე ვარიანტის შემთხვევაში განმცხადებელი იხდის რესურსის მოსაკრებელს, სატყეო სამმართველოდან იღებს ტრანსპორტირების კანონიერების დამადასტურებელ საბუთს და შეუძლია შინ წაიღოს გამოყოფილი 5 კუბური მეტრი მზა მასალა. პირველი ვარიანტის შემთხვევაში ქვემოთ ჩამოთვლილი პროცედურა გრძელდება:

7. სატყეო სამმართველო აძლევდა დავალებას სატყეო უბანს გუბერნატორის შეამდგომლობის დასაკმაყოფილებლად;
8. სატყეო უბანი გამოყოფდა ტყეკაფს და წარუდგენდა სატყეო სამმართველოს;
9. სატყეო სამმართველო შეითანხმებდა ტყეკაფს;
10. სატყეო სამმართველო აცნობებდა განმცხადებელს მისი მოთხოვნის დაკმაყოფილების შესახებ; ამის შემდეგ იწყებოდა ის პროცედურა, რომელიც ზემოთ აღვწერეთ საშეშე მერქნის მოპოვების შემთხვევაში;
11. განმცხადებელი ბანკში იხდიდა რესურსის მოსაკრებელს;
12. განმცხადებელი მიდიოდა სატყეო უბანში;
13. განმცხადებელი რეინჯერთან ერთად მიდიოდა ტყეში (ტყეკაფში);
14. განმცხადებელი ამზადებდა ხე-ტყეს;
15. განმცხადებელი ეძებდა რეინჯერს ტრანსპორტირების დოკუმენტის გამოსაწერად;
16. განმცხადებელს გადაზიდავდა მერქანი სახერხში;
17. მერქნის დამუშავება სახერხში;
18. განმცხადებელი ისევ მიდიოდა რეინჯერთან ტრანსპორტირების (სახერხიდან სახლში) დოკუმენტის მისაღებად;
19. განმცხადებელს მიაქვს მზა მასალა სახერხიდან სახლში.

ასეთი რთული სქემა ვერ ჩაითვლება ადგილობრივი მოსახლეობის სამასალე მერქნით უზრუნველყოფის მისაღებ გზად⁴.

ადგილობრივი მოსახლეობისთვის სხვა საჭიროების მიზნით (მაგალითად სახლის, ბოსლის, ღობის შესაკეთებლად, ან საოჯახო მეურნეობის სხვა წვრილმანი

⁴დაწვრილებით იხ.: მაჭარაშვილი ი. ს. ფარეიშვილი, ქ. მეტრეველი, 2010

საჭიროებისათვის) ხე-ტყის გადაცემა რეგულირების გარეშეა დარჩენილი. იმ შემთხვევაში, კი თუ გლეხმა ტყეში მოიპოვა მცირე მოცულობის ხე-ტყე საკუთარი საჭიროებისათვის, შესაბამისი ორგანოების მიერ შესაძლოა კვალიფიცირდეს, როგორც სამასალე მერქნის უკანონო მოპოვება და დაისჯოს შესაბამისი წესით.

ამრიგად, არსებული რეგულირების პირობებში ტყის რესურსებით სარგებლობა ადგილობრივი მოსახლეობისათვის იყო არის ხელმისაწვდომი.

სატყეო სექტორის ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროსთვის გადაცემის შემდეგ ადგილობრივი მოსახლეობის ტყითსარგებლობა რეგულირდება საქართველოს მთავრობის 2010 წლის 20 აგვისტო N 242 დადგენილებაში „ტყითსარგებლობის წესის დამტკიცების შესახებ“ განხორციელებული ცვლილებებით (13.05.2011 199) დადგენილი წესის შესაბამისად. აღნიშნული დადგენილების მეათე მუხლი „სოციალური ჭრა“ მოიცავს ამ საკითხს.

ახალი რეგულაციების მიხედვით, პროცედურა შედარებით მარტივი ჩანს. სოციალური ჭრების ფარგლებში მოსახლეობისათვის შესაბამისი მერქნული რესურსი გაიცემა შემდეგი დოკუმენტების საფუძველზე:

ა) „ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისათვის მოსაკრებლების შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებული შესაბამისი მოსაკრებლის გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტი (გარდა ამ მოსაკრებლის გადახდის ვალდებულებისაგან გათავისუფლების შემთხვევებისა);

ბ) ხე-ტყის დამზადების ბილეთის გაცემისათვის შესაბამისი მომსახურების საფასურის გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტი (გარდა ამ მომსახურების საფასურის გადახდის ვალდებულებისგან გათავისუფლების შემთხვევებისა);

გ) ხე-ტყის დამზადების ბილეთი.

ბუნებრივი რესურსების სააგენტოს მიერ მომზადებული ელექტრონული ბაზის მეშვეობით მოქალაქეს ტყეკაფის შესახებ ინფორმაცია ბანკშივე მიეწოდება, ბუნებრივი რესურსით სარგებლობის მოსაკრებლის გადახდის დროს. რაც შეეხება სამასალე მერქანს, ანუ I ხარისხის ხის მერქნული რესურსს, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში განისაზღვრება სახელმწიფო რწმუნებულის – გუბერნატორისა და მართვის ორგანოს ურთიერთშეთანხმებით (ხოლო აჭარისა და აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკების შემთხვევაში – თვითმმართველი ერთეულისა და მართვის ორგანოს ურთიერთშეთანხმებით). I ხარისხის ხის მერქნული რესურსის გაცემა ხდება შესაბამისად სახელმწიფო რწმუნებულის – გუბერნატორის, ხოლო აჭარისა და აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკების შემთხვევაში – თვითმმართველი ერთეულის მიერ წარდგენილი სიის მიხედვით (თითოეული მოქალაქის გვარის, სახელის, პირადი ნომრისა და მოქალაქისათვის გასაცემი I ხარისხის ხის მერქნული რესურსის ოდენობის მითითებით).

სოციალური ჭრების განხორციელების მიზნით სახელმწიფო ტყის ფონდის მართვის უფლების მქონე შესაბამისი ორგანოები ყოველწლიურად ახორციელებენ ტყეკაფების

გამოყოფას ამ წესით დადგენილი პროცედურების შესაბამისად, ასევე, საჭიროების შემთხვევაში, უზრუნველყოფენ სატყეო-სამეურნეო გზების მოწყობასა და სხვა ღონისძიებების განხორციელებას ამ წესის შესაბამისად.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ 2011 წლიდან გაუქმდა შეზღუდვები ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ მოსაპოვებელი მერქნის მოცულობასთან დაკავშირებით (აქამდე ოჯახს შეეძლო მხოლოდ 7 კბმ-მდე საშეშე მერქნის მოპოვება. ეს მოცულობა მთიან ადგილებში 12 კბმ, ხოლო იმ ადგილებში განსაკუთრებით ცივი კლიმატია - 20 კბმ. ადგილობრივი მოსახლეობისათვის (კომლისთვის) სამასალე მერქნის მაქსიმალურად დასაშვები მოსაპოვებელი ოდენობა იყო 5 კბმ).

რამდენად გაამართლა ამ რეგულაციამ, ამ ეტაპზე ძნელი შესაფასებელია. თუ განვიხილავთ ოფიციალურად მოპოვებული სამასალე და საშეშე მერქნის მოპოვების შესახებ, ასევე გამოვლენილი უკანონო ჭრების შესახებ ოფიციალური მონაცემს, ასეთ სურათს მივიღებთ: წინა წლებთან შედარებით 2011 წელს დაიკლო ლეგალური გზით დამზადებული საშეშე მერქნის მოცულობამ; გამოვლენილი უკანონო ჭრების მოცულობა წინა წლებთან შედარებით მკვეთრად შემცირდა.

ცხრილი: 2005-2011 დამზადებული მერქნის ოდენობა

წლები	კანონიერად დამზადებული ხე-ტყის მოცულობა მ ³		გამოვლენილი ხე-ტყის უკანონო ჭრების მოცულობა მ ³	სულ ხე-ტყის მოცულობა მ ³
	მასალა	შეშა		
2005	165 084	518 741	22 685	706 510
2006	102946	481495	57 178	641619
2007	100921	704501	87 244	845657
2008	78915	761158	40 235	880308
2009	49197	658103	53 854	761154
2010	73473	725419	32 925	831817
2011	90823	562664	7 339	660826

ეს გვაფიქრებინებს, რომ შემცირებულია არა უკანონო ჭრები, არამედ დანაშაულის გამოვლენების მაჩვენებელი. კვლევის შედეგად გამოიკვეთა, რომ ამ სურათის მიღება ორმა ძირითადმა გარემოებამ განაპირობა: 1. გარემოს დაცვის ინსპექციის გაუქმება; 2. 2011 წელს გამოცხადებული „ამნისტია“ ტყითსარგებლობის საკითხში წარსულში ჩადენილ დანაშაულებთან დაკავშირებით. მოსახლეობამ ჩათვალა, რომ მათ არა მარტო

წარსულში, არამედ მომავალში ჩადენილი უკანონო ჭრების ეპატიებათ. ალაზნის ჭალებში დაფიქსირდა მნიშვნელოვანი მოცულობის უკანონო ჭრები, მაგრამ, სამწუხაროდ, სამონადირეო მეურნეობის წარმომადგენელთა მიერ ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს და შინაგან საქმეთა სამინისტროსადმი (პატრული) მიმართვები რეაგირების გარეშე დარჩა.

ნადირობა

2010 წლამდე ნადირობა დაშვებული იყო მხოლოდ სამონადირეო მეურნეობებში და აღკვეთილების გარეგულ ზონებში.გამონაკლისი იყო გადამფრენ ფრინველებზე ნადირობა. მათზე ნადირობა შესაძლებელია ყველგან, გარდა დასახლებული პუნქტებისა და დაცული ტერიტორიების ზოგიერთი კატეგორიისა (ნაკრალი, ეროვნული პარკი, ბუნების ძეგლი).

დღეისათვის შექმნილია 18 სამონადირეო მეურნეობა (გარდა ამისა, სამონადირეო მეურნეობის 4 ლიცენზია გაცემულია თევზის მეურნეობის წარმოების მიზნით - იხ. დანართი 4). ეს მეურნეობები, სამწუხაროდ, ვერ მოქმედებენ ეფექტურად და მხოლოდ რამდენიმე მათგანს აქვს დამტკიცებული მოპოვების კვოტები

ცხრილი: სამონადირეო მეურნეობების მიერ დამტკიცებული კვოტები წლების მიხედვით

სამონადირეო მეურნეობა	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011
სანადირო ცხოველის სახეობა				
დალის მთა				
კურდღელი <i>Lepus europaeus</i>	60	61		
კაკაბი <i>Alectoris gracea</i>	90	80		
გარეული ღორი <i>Sus scrofa</i>		5		
მელა <i>Vulpes vulpes</i>		4		
ტურა <i>Canis aureus</i>		6		
ენოტი <i>Procyon lotor</i>	შეუზღუდავი რაოდენობით			
ფაუნა				
ხოხობი <i>Phasianus colchicus</i>			50	70
მელა <i>Vulpes vulpes</i>		20	38	20
ტურა <i>Canis aureus</i>		30	76	88
მგელი <i>Canis lupus</i>		3	10	28

ენოტი Procyon lotor			ექვემდებარება მოლიანად ამოღებას	305
გარეული ღორი Sus scrofa				12
იორის ჭაღები				
მგელი Canis lupus			2	2
კურდღელი Lepus europaeus	21	20	21	75
მელა Vulpes vulpes	3	6	3	5
ტურა Canis aureus	22	36	24	40
მაჩვი Martes meles	2	4	4	6
ხოსობი Phasianus colchicus	20	30	44	100
კაკაბი Alectoris graeca	16	39	60	120
გარეული ღორი Sus scrofa	57	120	50	50
ენოტი Procyon lotor	შეუზღუდავი რაოდენობით			განუსაზღვრელი რაოდენობით
კვერეთი				
კურდღელი Lepus europaeus			40	56
მაჩვი Martes meles			12	12
ტურა Canis aureus			41	37
მელა Vulpes vulpes			18	11
მგელი Canis lupus			10	35
კვერნა Martes martes			28	27
ლობა				
მელა Vulpes vulpes			25	
ტურა Canis aureus			50	
მგელი Canis lupus			7	
კვერნა Martes martes			14	
გარეული ღორი Sus scrofa			19	
შველი Lapreolus lapreolus			5	

კურდღელი Lepus europaeus			80	
მაჩვი Martes meles			12	
მიუნჰაუზენი				
მელა Vulpes vulpes			100	65
ტურა Canis aureus			30	35
მგელი Canis lupus			10	11
კვერნა Martes martes			42	50
გარეული ღორი Sus scrofa			88	100
შველი Capreolus capreolus			7	17
კურდღელი Lepus europaeus			108	90
მაჩვი Martes meles			37	37
იორის რესურსები				
გარეული ღორი Sus scrofa				5
კურდღელი Lepus europaeus				10
მგელი Canis lupus				3
ტურა Canis aureus				20
მელა Vulpes vulpes				8
მაჩვი Martes meles				4
ენოტი Procyon lotor				განუსაზღვრელი რაოდენობით
მამული				
გარეული ღორი Sus scrofa				8
კურდღელი Lepus europaeus				15
მგელი Canis lupus				3
ტურა Canis aureus				20
მელა Vulpes vulpes				6
მაჩვი Martes meles				2
ენოტი Procyon lotor				განუსაზღვრელი რაოდენობით
ხოხობი				50

Phasianus colchicus				
კოლაგი				
გარეული ღორი Sus scrofa				18
კურდღელი Lepus europaeus				45
მგელი Canis lupus				6
ტურა Canis aureus				43
მელა Vulpes vulpes				17
მაჩვი Martes meles				8
ენოტი Procyon lotor				განუსაზღვრელი რაოდენობით
ხოხობი Phasianus colchicus				150
შველი Capreolus capreolus				1
ალაზნის ჭაღა				
გარეული ღორი Sus scrofa				33
კურდღელი Lepus europaeus				24
ტურა Canis aureus				55
მელა Vulpes vulpes				7
მაჩვი Martes meles				9
ენოტი Procyon lotor				127
ხოხობი Phasianus colchicus				270
შველი Capreolus capreolus				1

2010 წელს კანონმდებლობაში გატარებული ცვლილებების შედეგად (კანონი სსიპ სატყეო სააგენტოს შესახებ) ნადირობა დაიშვა მთელ სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე. თუმცა, პრაქტიკულად ნადირობა ამ წესით არ დაწყებულა შესაბამისი კანონქვემდებარე აქტების მიუღებლობის გამო.

2011 წლის სექტემბერში გამოქვეყნდა კანონპროექტი "საქართველოს ზოგიერთ საკანონმდებლო აქტში ცვლილების შეტანის თაობაზე". კანონპროექტით შემოთავაზებული იყო ახალი რეგულაციები, რომლებიც საფრთხის წინაშე აყენებდა საქართველოს ბიომრავალფეროვნებას. გამოვეყოფთ რამდენიმე პრობლემატურ საკითხს:

- გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების მოპოვება კომერციული მიზნით;
- ნადირობა დაცულ ტერიტორიებში, მათ შორის ეროვნულ პარკებში;
- იშვიათი და საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების საბინადრო გარემოს განადგურების შესაძლებლობის დაკანონება;
- "წითელი ნუსხისა" და სხვა სანადირო სახეობების მოპოვებისათვის ბუნებრივი რესურსის მოსაკრებლის და ამაღდროულად, უკანონო მოპოვების შედეგად გარემოზე მიყენებული ზიანის ანაზღაურების გაუქმება;

არასამთავრობო და საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ პრინციპული პოზიციებისა და ფიქსირებისა და მყარი არგუმენტების წარმოდგენის შემდეგ კანონპროექტიდან ამოიღეს ბიომრავალფეროვნებისათვის საფრთხის შემცველი რამდენიმე მუხლი. კერძოდ, კანონპროექტიდან ამოღებული იქნა მუხლები, რომლებიც გულისხმობდა ეროვნულ პარკებში ნადირობის დაშვებას და გადაშენების პირას მყოფი სახეობების მოპოვებაზე ნულოვანი მოსაკრებლის დაწესებას.

რაც შეეხება ნადირობის დაშვებას წითელ ნუსხაში შეტანილ სახეობებზე, მეტად ორაზროვანი ჩანაწერი გაკეთდა კანონმდებლობაში. „საქართველოს „წითელი ნუსხისა“ და „წითელი წიგნის“ შესახებ“ კანონში შეტანილი ცვლილებების შესაბამისად (8.11.2011. 5201), მისი 22-ე მუხლის 1-ლი და მე-2 პუნქტი ჩამოყალიბდა შემდეგი რედაქციით:

1. „გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი გარეული ცხოველების (გარდა ტყვეობაში გამრავლებულისა) მოპოვების (ბუნებრივი გარემოდან ამოღების) დასაშვები ოდენობის შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს საქართველოს გარემოს დაცვის მინისტრი ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით“.

2. ამ მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული გადაწყვეტილების გარდა, დასაშვებია გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი გარეული ცხოველების მოპოვება (ბუნებრივი გარემოდან ამოღება) მათიგადარჩენის, განკურნების, პოპულაციის აღდგენისა და სამეცნიერო მიზნებისათვის, რაც ხორციელდება საქართველოს გარემოს დაცვის სამინისტროს წერილობითი თანხმობით (აღნიშნული თანხმობა შესაძლებელია შეიცავდეს გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი გარეული ცხოველების მოპოვების (ბუნებრივი გარემოდან ამოღების) გარკვეულ შეზღუდვებს ან/და პირობებს).

მიუხედავად იმისა, რომ 22-ე მუხლში პირდაპირ არაა განსაზღვრული, რომ დაიშვება ნადირობა გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი გარეულ ცხოველებზე, საქართველოს მთავრობამ მოახდინა ამ მუხლის ისეთი ინტერპრეტაცია, რომ დაშვებულად ჩათვალია კომერციული ნადირობა წითელ ნუსხაში შეტანილ ცხოველებზე და ამასთან დაკავშირებით გამოსცა რამდენიმე ნორმატიული აქტი.

2011 წლის 29 დეკემბერს გამოიცა საქართველოს მთავრობის №513 დადგენილება „ტყითსარგებლობის წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2010 წლის 20 აგვისტოს №242 დადგენილებაში ცვლილების შეტანის თაობაზე“. მის მიხედვით,

ნადირობას დაქვემდებარებული ცხოველთა სამყაროს ობიექტებს მიკუთვნებული არიან წითელ ნუსხაში შეტანილი სახეობები; განისაზღვრა, თუ რა თანხა უნდა გადაუხადოს მონადირემ ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს ნადირობის დოკუმენტის მისაღებად (ნიაშორი - 500 ლარი, ჯიხვი, კეთილშობილი ირემი, მურა დათვი - 300 ლარი, კაკასიური როჭო, კასპიური შურთხი - 100 ლარი).

საქართველოს ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის 2011 წლის 27 დეკემბრის №275 ბრძანებით „ცხოველთა სამყაროს ობიექტების, მათი სახეობების მიხედვით მოპოვების წესების, ვადებისა და მოპოვებისათვის დაშვებული იარაღისა და მოწყობილობების ჩამონათვალის შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის 2011 წლის 6 აპრილის №07 ბრძანებაში ცვლილების შეტანის შესახებ“, სხვა სახეობებთან ერთად განისაზღვრა გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი გარეული ცხოველების მოპოვების გარკვეული პირობები და აკრძალვები. აკრძალულია ნადირობა: ერთ წლამდე დათვის ბელზე, ასევე დათვის მდედრ ინდივიდზე, რომელსაც ჰყავს ერთ წლამდე ბელი; კეთილშობილ ირემის, ჯიხვის, როჭოსა და შურთხის მდედრ ინდივიდებზე; ჯიხვის მამრ ინდივიდზე, რომლის რქის სიგრძეც (მრუდზე) 100 სმ-ზე ნაკლებია; ირემის მამრ ინდივიდზე, რომლის რქებიც არ არის დატოტვილი ან/და დატოტვილია და მთავარი ღერძის სიგრძე 90 სმ-ზე ნაკლებია.

უნდა ხაზგასმით აღინიშნოს, რომ ეს შეზღუდვები ფორმალურია, ვინაიდან არ არსებობს ბრაკონიერობისგან დაცვის, ნადირობის პროცესის კონტროლისა და მონიტორინგის მექანიზმები.

საქართველოს ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის 2011 წლის 27 დეკემბრის №276 ბრძანებით „ნადირობისა და თევზჭერის დაწყებისა და დამთავრების თარიღების დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის 2011 წლის 10 მაისის №30 ბრძანებაში ცვლილების შეტანის შესახებ“ სხვა სახეობებთან ერთად დადგენილი იქნა გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი გარეული ცხოველებზე ნადირობის ვადები.

2012 წლის 30 იანვარს საქართველოს ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრმა ცვლილებები შეიტანა ზემოთ დასახელებულ ბრძანებებში (შესაბამისად ბრძანებები 35 და 36), რითაც ჯიხვზე და არჩვზე ნადირობის ვადები გაიზარდა 6 თვემდე.

2012 წლის იანვარში ბუნებრივი რესურსების სააგენრომ დაამტკიცა 2012 წელს ნადირობის სეზონზე ცხოველთა სამყაროს ზოგიერთი ობიექტის მოპოვების კვოტები: ნუტრია – 194 ცალი, კურდღელი – 615 ცალი, მაჩვი, – 168 ცალი, ტყის კვერნა – 157 ცალი, ქვის კვერნა – 157 ცალი, მგელი – 120 ცალი, ტურა – 1453 ცალი, მელა – 162 ცალი, ტყის კატა – 77 ცალი, გარეული ღორი – 189 ცალი, შველი – 417 ცალი, ენოტი – 96 ცალი, ხოხობი – 416 ცალი, კაკაბი – 713 ცალი, დურაჯი – 50 ცალი“. შეკითხვაზე, არის თუ არა დაზუსტებული ამ კვოტების განაწილება სანადირო სავარგულების მიხედვით, სამინისტრომ უარყოფითი პასუხი გაგვცა (წერილი 4/665, 10.02.2012).

წლების მანძილზე არცერთ სახელმწიფო თუ სამეცნიერო უწყებას სანადირო ცხოველთა სახეობების არანაირი აღრიცხვა არ ჩაუტარებია დაცული ტერიტორიების გარეთ, გარდა რამდენიმე სამონადირო მეურნეობისა. სანადირო კვოტა აუცილებლად მიბმული უნდა იყოს კონკრეტულ სანადირო სავარგულზე. მოსანადირებელი ინდივიდების რაოდენობის დაკანონება მთელი ქვეყნის მასშტაბით, იმ ტერიტორიების დასახელების გარეშე, სადაც შესაძლებელია ამ ცხოველების მოპოვება (ანუ სანადირო სავარგულების მიხედვით მოსაპოვებელი ინდივიდების გადანაწილების გარეშე), ეწინააღმდეგება ეკოლოგიის ფუძემდებლურ პრინციპებს.

გარდა ზემოხსენებული კანონისა, საქართველოს პარლამენტმა შეიტანა ცვლილებები სხვა კანონებშიც, რათა გაეუქმებინა რაც შეიძლება მეტი სამართლებრივი შეზღუდვა ნადირობის საწარმოებლად: საქართველოს კანონი „თუშეთის, ბაწარა-ბაბანეურის, ლაგოდეხისა და ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონში ცვლილების შეტანის თაობაზე (2011 წლის 24 ნოემბერი; №5298-III), რომლის მიხედვითაც თუშეთის დაცულ ლანდშაფტში, იღტოს და ლაგოდეხის ადკვეთილებში დაშვებული იქნა თევზჭერა, ნადირობა და სამონადირო მეურნეობის მოწყობა.

აღნიშნული კანონი საკმაოდ დიდ საფრხეს შეიცავს ბიომრავალფეროვნებისათვის. საქმე ისაა, რომ მხოლოდ თუშეთის დაცულ ტერიტორიებზე ბინადრობს ნიამორი, რომელზე ნადირობის დაშვებაც წარმოადგენს კანონმდებლობის ცვლილებების ერთ-ერთ ძირითად მიზანს. თუშეთში ასევე ბინადრობს აღმოსავლეთ კავკასიური ჯიხვი, კავკასიური როჭო და კასპიური შურთხი. იმის გამო, რომ ტერიტორია ძალზე დიდია და ნადირობის წესები მოუწესრიგებელი, ძალზე ძნელი გასაკონტროლებელი იქნება, ნადირობა დაცული ლანდშაფტის ტერიტორიაზე მიმდინარეობს, თუ ეროვნული პარკის საზღვრებში.

ლაგოდეხის ადკვეთილი საკმაოდ მცირეა, მისი საერთო ფართობი შეადგენს სულ 2155,2 ჰექტარს. ის მოიცავს მხოლოდ იმ ტერიტორიას, სადაც განლაგებულია ვიზიტორთა ცენტრი და მოწყობილია ტურისტული ბილიკები, ასევე ადგილებს, სადაც მოსახლეობა კანონის ფარგლებში ტრადიციულად მოიპოვებს სათბობ შეშას. შესაბამისად, აქ ფიზიკურად შეუძლებელია ნადირობა და მით უმეტეს, სამონადირო მეურნეობის მოწყობა. კანონში მხოლოდ იმის დაფიქსირებაც კი, რომ ლაგოდეხის ადკვეთილში შეიძლება ნადირობა, უარყოფითად აისახება ეკოტურისტების რაოდენობაზე, რაც გამოიწვევს დაცული ტერიტორიის გარშემო ეკოტურიზმის სფეროში სამუშაო ადგილებისა და მოსახლეობის შემოსავლების კლებას.

შესაძლებელია, რომ ამგვარი ჩანაწერი გათვლილია იმაზე, რომ მზადდება სიტუაცია ლაგოდეხის ნაკრძალის მნიშვნელოვანი ნაწილის ადკვეთილად გადასაკეთებლად, რათა მოხერხდეს ნადირობის დაკანონება ახლანდელი ნაკრძალის ტერიტორიაზე. ეს ეჭვი საკმაოდ საფუძვლიანია, ვინაიდან ნადირობისთვის დაშვებული სახეობა - ირემი, მხოლოდ ლაგოდეხის ნაკრძალსა და ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნულ პარკში ბინადრობს. დღევანდელი ლაგოდეხის ნაკრძალის ტერიტორიაზე ბინადრობს აღმოსავლეთ კავკასიური ჯიხვი, კავკასიური როჭო და კასპიური შურთხი.

საქართველოს კანონის „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონში ცვლილების შეტანის თაობაზე (2011 წლის 24 ნოემბერი; №5299-III) თანახმად, ქობულეთის ადკვეთილში დაშვებული იქნა თევზჭერა, ნადირობა და სამონადირეო მეურნეობის მოწყობა.

ეს კანონი განსაკუთრებულად კუროსული კანონების კატეგორიას შეიძლება მივაკუთვნოთ. ქობულეთის ადკვეთილი მოიცავს ისპანი II ჭაობს, რომელიც ბიომრავალფეროვნების თვალსაზრისით უნიკალური, მსოფლიო მნიშვნელობის, თითქმის ხელუხლებელი ჰაბიტატებია. მას ზემოდან საბანივით ახურავს 25-45 სმ სისქის ცოცხალი სფაგნუმი (თეთრი ხავსი), რომელიც არასოდეს არ იფარება წყლით და გუმბათს ქმნის. ისპანის ტერიტორიაზე გადაადგილება შესაძლებელია მხოლოდ სპეციალური ხის თხილამურებით. ამ ეკოლოგიური თავისებურებების გამო, აქ ნადირობა და თევზჭერა (წყლის ზედაპირი არ არის) შეუძლებელია.

ისპანი II 1996 წლიდან რამსარის კონვენციით დაცული საერთაშორისო მნიშვნელობის მქონე ჭარბტენიანი ტერიტორიაა.

სავარაუდოა, რომ ზოგიერთ ნაკრძალსა და ეროვნულ პარკში ნადირობის დაშვების მიზნით მოხდეს მათი ნაწილის ადკვეთილებად ან დაცული ტერიტორიის სხვა კატეგორიად გადაკეთება. მსგავსი პრეცედენტი უკვე მოხდა უახლოეს წარსულში: გარემოს დაცვის სამინისტროს ინიციატივით კანონში „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ შევიდა ცვლილებები (31.10.201). ამ ცვლილებების შედეგად კოლხეთის ეროვნული პარკიდან (ცენტრალური ნაწილიდან) ამოღებული იქნა მკაცრად დაცული მონაკვეთი და მის ნაცვლად შეიქმნა მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორია. კოლხეთის მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორიას მართავს შესაბამისი ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოდა არა დაცული ტერიტორიების სააგენტო. ცვლილების მიზანი იყო ამ ტერიტორიაზე საავტომობილო გზის (ფოთი-ანაკლია) მშენებლობა.

ბრაკონიერობა რჩება ერთ-ერთ ბიომრავალფეროვნების ერთ-ერთ სერიოზულ და გადაუჭრელ პრობლემად. ბრაკონიერობა განსაკუთრებით ინტენსიურია მთიან რეგიონებში, სადაც უკანონო ნადირობის ძირითადი ობიექტებია: ჯიხვის ორივე სახეობა, არჩვი, მურა დათვი. არალეგალური და უსისტემო ნადირობა არის საქართველოს ტერიტორიაზე ირმის, დასავლეთ კავკასიური ჯიხვის, აღმოსავლეთ კავკასიური ჯიხვის, არჩვის, ნიამორის, გარეული ღორის, დათვისა და სხვა სახეობების პოპულაციების რიცხოვნების შემცირების უმთავრესი მიზეზი. ირემი.არც თუ ისე შორეულ წარსულში.საქართველოს ყველა ტყიან ეკოსისტემაში ბინადრობდა. დღეს შემორჩენილია მისი მხოლოდ სამი მცირერიცხოვანი პოპულაცია დაცულ ტერიტორიებში (ლაგოდეხი, გარდაბანი, ბორჯომ-ხარაგაული). ასევე მკვეთრად შემცირდა ჯიხვების, არჩვის, ნიამორისა და მურა დათვის პოპულაციების რიცხოვნება. სრულიად გადაშენდა ქურციკი. ბრაკონიერობა აგრეთვე ძლიერ საფრთხეს უქმნის წყალმცურავ ფრინველებს. ბევრი მათგანი პოპულარული სანადირო ობიექტია.

უკანონო თევზჭერა, განსაკუთრებით აკრძალული საშუალებებით, არის თევზის სახეობების შემცირების ერთ-ერთი მიზეზი. ანადრომული სახეობების (მაგ.

ზუთხისებრნი) საჭკირითე სამიგრაციო გზებზე არალეგალური თევზჭერა, კაშხლებთან ერთად, გადაულახავ ბარიერს ქმნის საჭკირითე ადგილებისკენ მიმავალი თევზებისათვის⁵.

მდგრადი სარგებლობის უზრუნველყოფისათვის ჯერ კიდევ მნიშვნელოვან გაუმჯობესებას საჭიროებს ნადირობისა და თევზჭერის ობიექტების რესურსების შეფასებისა და კვლევის განსაზღვრის სისტემა. მაგალითად, გადამფრენ ფრინველებზე ნადირობის ლიმიტები არ ეყრდნობა მათი პოპულაციების მონიტორინგის შედეგებს. სამონადირეო მეურნეობების უმრავლესობას არ გააჩნია სანადირო სახეობების აღრიცხვის სათანადო შესაძლებლობები. ხოლო სამონადირეო მეურნეობების არათანაბარი განაწილება ქვეყნის მასშტაბით, სამონადირეო მეურნეობებში ნადირობისათვის დაწესებული მაღალი გადასახადები და ის გარემოება, რომ არსებული 18 სამონადირეო მეურნეობიდან, ამჟამად ნადირობა დაიშვება მხოლოდ 5 მათგანში, წარმოადგენს უკანონო ნადირობის ხელშეწყობის ერთ-ერთ მიზეზს.

მოსალოდნელია, რომ ნადირობის ახალი რეგულაციები კიდევ უფრო გააძლიერებს ნადირობის პრესს ბიომრავალფეროვნებაზე, ვინაიდან არ არის შემუშავებული არანაირი მექანიზმები ნადირობის პროცესის გასაკონტროლებლად.

არამერქნული რესურსების მოპოვება

ამჟამად სამართლებრივად არ რეგულირდება არამერქნული რესურსების მოპოვება (საკვები, სამკურნალო, დეკორატიული მცენარეები). ამასთან, არ არის დასრულებული ამ მცენარეთა სტატუსების შეფასება. შესაბამისად, ამჟამად სამართლებრივად არ არის დაცული არამერქნული მცენარეების იშვიათი, ენდემური და საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობები. არ არსებობს მონაცემები მათი დამზადების მასშტაბებისა და მათი პოპულაციების მდგომარეობაზე ამ საქმიანობის ზეგავლენის შესახებ.

გამონაკლისს წარმოადგენენ სოჭის გირჩის, ასევე თეთრყვავილას ბოლქვებისა და ყოჩივარდას გორგლების მოპოვება.

წლების მანძილზე იზრდებოდა ყოჩივარდასა და თეთრყვავილას რესურსის მოპოვებისა და მისი ექსპორტირების მსურველ პირთა რიცხვი. მათ მიერ მოთხოვნილი რესურსის ოდენობა საგრძნობლად აღემატებოდა სამეცნიერო ორგანოს მიერ დადგენილ, რესურსის მოპოვების წლიურ კვოტას. აღნიშნულმა სიტუაციამ საგრძნობლად გაართულა თეთრყვავილას ბოლქვებსა და ყოჩივარდას გორგლებზე ექსპორტის ნებართვების გაცემის პროცესი, მსურველთა შორის კვოტის გადანაწილებასთან მიმართებით. ამდენად, 2005 წელს მიღებულ იქნა საკითხის მარეგულირებელი პირველი ნორმატიული აქტები, ხოლო 2007 წელს მთავრობის დადგენილებით დამტკიცებული დებულება, რომელიც დღემდე მოქმედებს. 2008 წელს გაიცა თეთრყვავილას მოპოვებაზე 10 წლიანი ლიცენზიები 4 სუბიექტზე, რომლებიც, ლიცენზიის მოქმედების პერიოდში, პროპორციულად გაინაწილებენ მოპოვების კვოტას, რომელიც სამეცნიერო ორგანოს მიერ ყოველწლიურად ისაზღვრება.

⁵საქართველოს მესამე ეროვნული მოხსენება ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ კონვენციისათვის

ყონივარდას გორგლებზე დღეისათვის ლიცენზია/ნებართვა არ არის გაცემული.

რაც შეეხება სოჭის გირჩს, მისი მოპოვების კვლევის განსახილვერ ახვეე ყოველწლიურად ხდება.

ცხრილი: ლიცენზით გაცემული სოჭის გირჩის შესახებ ინფორმაცია

წლები	რაოდენობა
2008	91 ტ
2009	388,7 ტ
2010	300,4 ტ

ცხრილი: ლიცენზით გაცემული თეთქყვავილას ბოლქვების შესახებ ინფორმაცია.

წლები	რაოდენობა (ერთეული)
2008	10540832
2009	11462057
2010	13044836
2011	15000000

გარდა ბუნებრივი რესურსების გამოყენების ზემოთ ჩამოთვლილი სახეობებისა, სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე ადგილი ქონდა მიწათსარგებლობის სხვა ფორმებსაც. ესაა: მიჩენის მიზნით ტყითსარგებლობა, რაც დადგენილია საქართველოს ტყის კოდექსით და კანონით ტყის ფონდის მართვის შესახებ (იხ. დანართი 2) და ტყის ფონდიდან ფართობების ამორიცხვა სხვადასხვა პროექტის განხორციელების მიზნით (იხ. დანართი 3.) დღეისათვის სატყეო ფორდიდან ამორიცხულია 4412,4 ჰა, ხოლო მიჩენილია 1875 ჰა.

ბიოლოგიურ რესურსებთან დაკავშირებული მოსაკრებლები და გადასახადები

2005 წლიდან, “ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ” საქართველოს კანონის მოთხოვნებიდან გამომდინარე, სარგებლობის ლიცენზიის შექმნა შესაძლებელია მხოლოდ აუქციონის მეშვეობით. ლიცენზიის მფლობელად ცხადდება ის პრეტენდენტი, ვინც აუქციონზე გამართული ვაჭრობის დროს ყველაზე მაღალ ფასს შესთავაზებს. აუქციონი ჩატარებულად ითვლება იმ შემთხვევაშიც, თუ მხოლოდ ერთი პრეტენდენტი მიიღებს მონაწილეობას. ვაჭრობის შედეგად გადახდილი თანხა შედის ცენტრალურ

(სახელმწიფო) ბიუჯეტში. ლიცენზიით დაინტერესებულმა პირმა ასევე უნდა გადაიხადოს სალიცენზიო მოსაკრებელი.

2005 წლამდე რესურსის ღირებულება განისაზღვრებოდა “საქართველოს საგადასახადო კოდექსის” მიხედვით. 2005 წლის 1 იანვრიდან ბუნებრივ რესურსზე გადასახადები გაუქმდა და ფასიანი ბუნებათსარგებლობის პრინციპის რეალიზაცია ხდება საქართველოს კანონის “ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის მოსაკრებლების შესახებ” მიხედვით. მოსაკრებლების გადამხდელები, როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული, არიან როგორც ბუნებრივი რესურსების ლიცენზიის მფლობელები (ხე-ტყის დამზადების, თევზჭერის, სამონადირეო მეურნეობის, თეთრყვავილას, ყოჩივარდასა და სოჭის გირჩის მოპოვებისათვის გაცემული ლიცენზიების მფლობელები), ისე კერძო პირები, რომლებიც მოიპოვებენ პირადი მოხმარების მიზნით მერქანს და/ან სანადირო სახეობებს.

განსხვავებით ლიცენზიის მისაღებად გამართულ ვაჭრობაში გადახდილი თანხისა (რომელიც თავისი არსით წარმოადგენს როიალტის), რომელიც სახელმწიფო ბიუჯეტში შედის, ბუნებრივი რესურსით სარგებლობის მოსაკრებელი, რომელიც ოდენობაც დამოკიდებულია ფაქტიურად მოპოვებული რესურსის ოდენობაზე, გადაიხდება იმ თვითმმართველი ერთეულის (ადმინისტრაციული რაიონის) ბიუჯეტში, სადაც მოხდა რესურსის მოპოვება. ამ თვალსაზრისით, გარკვეულწილად სრულდება ბიოლოგიური რესურსების ექსპლუატაციის შედეგად მიღებული სარგებლის სამართლიანად გადანაწილების პრინციპი.

„ტყითსარგებლობის წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2010 წლის 20 აგვისტოს №242 დადგენილებით განსაზღვრულია მომსახურების საფასური, რომელიც ბუნებრივი რესურსით მოსარგებლემ უნდა გადაიხადოს სსიპ ბუნებრივი რესურსების სააგენტოში ისეთი მომსახურებებისათვის, როგორცაა მაგალითად: ტყის რესურსით სარგებლობის ბილეთის გაცემა მიწის ნაყოფიერი ფენის მოხსნისათვის, მიწის ნაკვეთის შესახებ ინფორმაციის მომზადება, მიწის ნაკვეთის საკადასტრო აზომებითი ნახაზის მომზადება, სალიცენზიო ობიექტის მომზადება, ხე-ტყის დამზადების ბილეთის გაცემა, ნადირობას დაქვემდებარებული ცხოველთა სამყაროს ობიექტის (გარდა გადამფრენი ფრინველისა) მოპოვების დოკუმენტის გაცემა სახეობის ერთ ინდივიდზე, ხე-ტყის წარმოშობის დოკუმენტის გაცემა ან/და სპეციალური ფირნიშებით მარკირება.

კანონმდებლობით გათვალისწინებულია გარკვეული შეღავათები ბუნებრივი რესურსების მდგრადი სარგებლობის ხელშეწყობისათვის. მაგალითად, „ბუნებრივი მოსაკრებლების შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად, მოსაკრებელი 70%-ით უმცირდებათ იმ ბუნებათმოსარგებლებს, რომლებიც ეწვეიან ბუნებრივი რესურსების მოპოვებასთან დაკავშირებულ სამეცნიერო და კულტურულ-საგანმანათლებლო საქმიანობას, აგრეთვე იმ ბუნებათმოსარგებლებს, რომლებიც საკუთარი სახსრებით ახორციელებენ ბუნებრივი რესურსების აღდგენა-კვლავწარმოებას (აღდგენილი რესურსის მოცულობის ფარგლებში). სამონადირეო მეურნეობების შექმნის ხელშეწყობის მიზნით, საქართველოს საგადასახადო კოდექსის თანახმად, სამონადირეო მეურნეობების მიერ დაკავებული მიწები გათავისუფლებულია ქონების გადასახადისაგან. თუმცა ამ ინსტრუმენტების

ეფექტი, გარემოს დაცვისა და ბიომრავალფეროვნების მდგრადი გამოყენების სტიმულირების თვალსაზრისით, ძალიან სუსტია⁶.

საქართველოში არ არსებობს გადაწყვეტილებების მიღებისას ბიომრავალფეროვნების ეკონომიკური შეფასებებისა და მისი ღირებულებების გათვალისწინების პრაქტიკა, თუმცა მეთოდოლოგიური კვლევები ამ მიმართულებით ხორცილდებოდა როგორც საბჭოთა პერიოდში, ასევე სხვადასხვა დონორების მიერ დაფინანსებული პროექტების ფარგლებში. ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისათვის მოსაკრებლების ოდენობის დადგენისას ან სამართლებრივი ნორმების დარღვევის შედეგად ბიომრავალფეროვნებისთვის მიყენებული ზიანის გაანგარიშების დროს არ ხდება ბიომრავალფეროვნების სრული ეკონომიკური ღირებულების გათვალისწინება⁷.

თავი 5. ბიოლოგიური რესურსების გამოყენებასთან დაკავშირებული პრობლემები. დასკვნები

ბიოლოგიური რესურსების გამოყენებასთან დაკავშირებული კანონმდებლობის, ინსტიტუციური მოწყობისა და დამკვიდრებული პრაქტიკის კვლევის შედეგად გამოიკვეთა შემდეგი პრობლემები:

- ინტერესთა კონფლიქტი: ერთ უწყებაში - ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სსიპ ბუნებრივი რესურსების სააგენტოში - თავმოყრილია ბუნებრივ რესურსებთან (ნადირობა, თევზჭერა, მერქნული და არამერქნული მცენარეული რესურსები და სხვ. ასევე წიაღისეული) ყველა ფუნქცია - ნორმატიული ბაზის შემუშავება, პოლიტიკის შემუშავება, ბუნებრივი რესურსის დაცვა, კომერციული საქმიანობა, ლიცენზიებისა და სხვა დოკუმენტების გაცემა, ლიცენზიებისა და სხვა სანებართვო დოკუმენტაციის პირობების კონტროლი
- არასაკმარისი პერსონალი რეგიონებში
- პერსონალის არასაკმარისი კვალიფიკაცია ბუნებრივი რესურსების მართვისა და მონიტორინგის საკითხებში
- ბრაკონიერობასთან (უკანონო ნადირობა, თევზჭერა) ბრძოლის საკითხი არც ერთ უწყებას აღარ ეხება. ბრაკონიერობასთან ბრძოლა პრაქტიკულად არ მიმდინარეობს
- სალიცენზიო პირობები, მოპოვების კვოტებისა და სხვა პირობების დადგენის, ლიცენზიების გაცემის პრაქტიკა არ შეესაბამება მდგრადი გამოყენების პრინციპებს

⁶საქართველოს მესამე ეროვნული მოხსენება ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ კონვენციისათვის

⁷საქართველოს მესამე ეროვნული მოხსენება ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ კონვენციისათვის

- კანონმდებლობა და პოლიტიკა ორიენტირებულია მოკლე ხანში რესურსის მაქსიმალური რაოდენობით მოპოვებაზე და არა კონსერვაციაზე და მდგრადობაზე/ხანგრძლივ სარგებელზე
- ადგილობრივი მოსახლეობის ხელმისაწვდომობა რესურსებზე ლიმიტირებულია, რაც განაპირობებს რესურსის არამდგრად გამოყენებას
- სპორტული და სამოყვარულო თევზჭერის, ბაზიერობის ნორმატიული ბაზა ნაკლოვანია
- ნადირობის პროცესის წესები, ასევე კონტროლის წესების და შესაძლებლობები არ არსებობს
- თემზე ორიენტირებული და/ან სატროფეო ნადირობის კონცეფცია არ არსებობს
- სანადირო და სათევზაო სახეობების აღწარმოების პირობები არ არსებობს
- სამონადირეო მეურნეობები ვერ განვითარდა, რაზეც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ბრაკონიერების დაუსჯელობა
- ახალი კანონმდებლობა საფრთხეს უქმნის წითელი ნუსხის სახეობებს და დაცულ ტერიტორიებს
- გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის, გარემოს მონიტორინგისა და კონტროლის სისუსტე განაპირობებს ბიოლოგიური რესურსების დეგრადაციას/განადგურებას (წიაღის მოპოვება და გადაძუშავება, ჰესები, სამრეწველო და საყოფაცხოვრებო ნარჩენები)
- პროფესიული ცოდნის ნაკლებობა როგორც ცენტრალურ აპარატში, ისე რეგიონებში
- ადამიანური რესურსების არასაკმარისობა (შტატების სიმცირე)

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ბიომრავალფეროვნების სტრატეგია და მოქმედებათა გეგმა, 2005
2. საქართველოს მესამე ეროვნული მოხსენება ბიოლოგიური მრავალფეროვნების კონვენციისათვის
3. საქართველოს მეოთხე ეროვნული მოხსენება ბიოლოგიური მრავალფეროვნების კონვენციისათვის
4. გუჯარაიძე ქ. მ. ქოჩლაძე, თ. გუგუშვილი, ი. მაჭარაშვილი, ნ. გუჯჯარაიძე, მ. ბარბაქაძე, მ. სიმონიშვილი, 2006, გარემოსდაცვითი მმართველობის საქართველოში და ევროკავშირის როლი მის გაძლიერებაში, მწვანე ალტერნატივა.
http://www.greenalt.org/webmill/data/file/publications/garemosdacviTi_mmarTveloba.pdf
5. მაჭარაშვილი ი., 2007. ბიომრავალფეროვნების დაცვა დამართვა: საქართველოს და ევროკავშირის მიდგომები, მწვანე ალტერნატივა.

- <http://www.greenalt.org/webmill/data/file/publications/biomravalferovnebis dacva da marTva saqar Tvelosa da evrokavSiris midgomebi%281%29.pdf>
6. მაჭარაშვილი ი., 2008. საქართველოს სატყეო სექტორის მონიტორინგი, მწვანე ალტერნატივა <http://www.greenalt.org/webmill/data/file/publications/satyao seqtoris monirotingi.pdf>
 7. მაჭარაშვილი ი., ს. ფარეიშვილი, ქ. მეტრეველი, 2010, „ადგილობრივი მნიშვნელობის ტყეების მართვის შესაძლებლობების მიმოხილვა“, REC Caucasus, project “Fostering Community Forest Policy and Practice in Mountain Regions of the South Caucasus”
 8. Matcharashvili I., 2009, "Forestry Sector in Georgia – Policy paper", Tbilisi, Georgia, The Caucasus Institute for Peace, Democracy and Development, (in Georgian), policy brief - in English
http://greenalt.org/webmill/data/file/Policy_Paper_Forest.pdf
 9. მაჭარაშვილი ი., 2010, საჯაროპოლიტიკისნარკვევი - უზრუნველყოფს, თუარასაქართველოსკანონმდებლობაბიოლოგიურიიმრავალფეროვნებისდაცვასადამდგრადგამოყენებას
<http://www.greenalt.org/webmill/data/file/publications/policy%20brief%20 biodiversity Geo.pdf>
 10. მაჭარაშვილი ი., 2012 (თებერვალი). პოლიტიკის, ინსტიტუციური მოწყობისა და რეგულირების მექანიზმების ხარვეზების ანალიზი ბიომრავალფეროვნების დაცვისა და ბიოლოგიური რესურსების გამოყენების სფეროში, მწვანე ალტერნატივა, „გარემოსდაცვითიპოლიტიკის, ინსტიტუციურიმოწყობისდარეგულირებისმექანიზმებისხარვეზებისანალიზი“ გვ. 48-63
 11. "საქართველოსგარემოსდაცვისმქმედებათამეორეეროვნულიპროგრამა" (NEAP)
http://moe.gov.ge/files/PDF%20%20qartuli/NEAP_2012-2016.pdf

შეხვედრები და ინტერვიუები

ილია ოსეფაშვილი, WWFGaucasus PO

ეკა კაკაბაძე, IUCN Caucasus office

ირაკლი შავგულიძე, NACRES

ბექან ლორთქიფანიძე, NACRES

ანა რუხაძე, REC CAUCASUS

თეა სიფრაშვილი, Ekovision

ნონა ხელაია, გარემოს დაცვის სამინისტრო

დომიტრი ღლონტი, ბუნებრივი რესურსების სააგენტო

თეიმურაზ ტყემალაძე, Safari Club Georgia, სამონარირეო მეურნეობა “ფაუნა”

ნიკოლოზ ზურაბიშვილი, საქართველოს მეტეოზეთა კლუბი.

ინფორმაციის მიღებისათვის გამოყენებული იყო ჩაღრმავებული ინტერვიუები.